

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
POLITIKAS ZINĀTNES NODAĻA

**PILSONU LIKUMDOŠANAS DIGITĀLĀS PLATFORMAS
MANABALSS.LV IZVĒRTĒJUMS**

BAKALAURA DARBS

Autors: **Gustavs Ērglis**

Studenta apliecības Nr.: ge15002

Darba vadītāja: asociētā profesore Dr.sc.pol.

Iveta Reinholde

RĪGA 2018

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba temats ir “Pilsoņu likumdošanas digitālās platformas ManaBalss.lv izvērtējums”. Autors ar šī pētījuma mērķi vēlas noskaidrot, kāds ir bijis iemesls šādas kolektīvās inteliģences platformas izveidei un to, vai platforma ir sasniegusi savu dibināšanas mērķi. Darba gaitā tika noskaidrots, kas ir kolektīvā inteliģence un tās sniegtās iespējas. Ar interviju palīdzību, tika veikts ManaBalss.lv platformas izvērtējums – tās mērķis, vai mērķis ir sasniegts, vai platforma veicina pilsoņu līdzdalību demokrātiskajos procesos.

Darba gaitā izvirzītā hipotēze apstiprinājās – kolektīvās inteliģences platforma ManaBalss.lv ir sasniegusi savus mērķus.

Atslēgas vārdi: crowdsourcing, kolektīvā inteliģence, ManaBalss.lv, digitālās platformas, demokrātija

ANNOTATION

The thesis topic is "Evaluation of ManaBalss.lv as citizens legislative digital platform". The authors goal is to find out what was the main reason for creating ManaBalss.lv as a crowdsourcing platform and if the platform has achieved its founding purpose. In this thesis the author found out what is crowdsourcing and its possibilities. By conducting interviews the author did evaluation of ManaBalss.lv as citizens legislative digital platform - its goals, if the platform has achieved its founding purpose and if ManaBalss.lv has increased citizens participation in democracy.

The author can say that the hypothesis has been confirmed - the crowdsourcing platform ManaBalss.lv has achieved its founding purpose.

Keywords: crowdsourcing, ManaBalss.lv, digital platforms, democracy

SATURS

ANOTĀCIJA	2
ANNOTATION	3
SATURS	4
IEVADS	5
1. TEORĒTISKAIS SKAIDROJUMS PAR KOLEKTĪVO INTELIĢENCI	7
1.1. Kolektīvās inteliģences vēsture un tās skaidrojums	7
1.2. Kādēļ sabiedrība izmanto crowdsourcing?	8
1.3. Ieguvumi no crowdsourcing izmantošanas	9
1.4. Crowdsourcing kā politikas veidošanas instruments	11
1.5. Kolektīvās inteliģences piemēru raksturojums Eiropā	13
1.5.1. Islandes Konstitucionālā reforma	13
1.5.2. Somijas Atvērtā ministrija	16
1.5.3. Līdzdalības budžets Parīzē	19
1.6. Tiešsaistes kolektīvās inteliģences priekšrocības un trūkumi	22
2. PĒTĪJUMĀ IZMANTOTO METOŽU APRAKSTS	25
2.1. Kvalitatīvo pētījumu metode	25
2.1.2. Daļēji strukturēta, padziļināta intervija	25
2.2. Respondentu raksturojums un atlases kritēriji	25
2.3. Intervijas jautājumu izveide	26
2.4. Interviju norise	26
2.5. Pētījuma analizē izmantotās kategorijas	27
3. EMPĪRISKAIS PĒTĪJUMS PAR MANABALSS.LV	28
3.1. Motivācija dibināt ManaBalss.lv platformu	28
3.2. Mērķis dibināt ManaBalss.lv platformu	31
3.3. Platformas efektivitātes novērtējums	35
3.4. ManaBalss.lv platformas panākumu atslēga un tās vājās puses	40
3.5. Lēmumu pieņēmēju attiecības ar sabiedrību	45
SECINĀJUMI	48
IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI	50
Pielikumi	52

IEVADS

Pateicoties tehnoloģijām un to straujai attīstībai, lai apvienotu cilvēku idejas vai grupas vienotu nostāju par noteiktu jautājumu, nav nepieciešams vairs ieguldīt lielas pūles vai finanšu līdzekļus. Tieši ar interneta tehnoloģiju palīdzību ir pavērusās daudz spēcīgākas iespējas apvienot sabiedrības paustās idejas un viedokļus, kā arī vienlaikus veicināt pilsoņu iesaisti demokrātijas procesos.

Lai pēc iespējas vairāk samazinātu plaisu starp politisko eliti un pilsoņiem, mūsdienās būtiskus valstiskus lēmumus pieņem ne tikai valsts pārvalde, bet arī pilsoņiem ir iespēja aktīvi piedalās šo lēmumu veidošanā. Kā viens no galvenajiem rīkiem līdzdalības demokrātijai ir kolektīvā inteliģence (*crowdsourcing*) un zem tā esošās iniciatīvu platformas. Ar šo platformu palīdzību ir atvieglota pilsoņu iespējas piedalīties ikdienas politikas lēmumu pieņemšanas procesos, nav nepieciešams doties ārpus savām dzīvesvietām, tas ir iespējams tiešsaistē.

Tiek uzskatīts, ka kolektīvā inteliģence un zem tā pakļautās platformas ir viens no labākajiem līdzdalības demokrātijas veidiem, jo tā rada jaunas un nebijušas iespējas komunikācijas procesos starp pilsoņiem un institūcijām.

Kolektīvās inteliģences termins ir radies 2006.gadā. Brīdī, kad par terminu sāka runāt, Google meklētājā par kolektīvo inteliģenci bija pieejami tikai 3 rezultāti, taču šobrīd tie jau ir 2.7 miljoni rezultāti, kas liecina par to, ka cilvēki interesējas un cenšas vairāk iepazīt šo fenomenu un tā sniegtās iespējas.¹ Kā arī, mūsdienās ir ļoti daudz piemēru, kuros ir izmantota, izmanto un tiks izmantota kolektīvā inteliģence. Un vēl joprojām, latviešu valodā nav pieejama neviena grāmata vai neviens zinātniskais raksts, kurā būtu aprakstīta kolektīvā inteliģence. Līdz ar to var secināt, ka autora izvēlētais temats ir **aktuāls**.

Darba galvenais fokuss tiks likts uz ManaBalss.lv platformas izvērtējumu. ManaBalss.lv ir kolektīvās inteliģences platforma, kuru radīja divi entuziastiski jaunieši – uzņēmējs Kristofs Blaus un mārketinga eksperts Jānis Erts. ManaBalss.lv platformā ir iespējams izveidot savas iniciatīvas, tās var ierosināt un parakstīt ikviens Latvijas pilsonis, kurš ir sasniedzis vismaz 16 gadu vecumu. Katra iniciatīva, kura ir savākusi vismaz 10 tūkstošu parakstu, un kura atbilst Saeimas juridiskajiem kritērijiem, nonāk lēmumu pieņēmējiem Saeimā.

¹ Brabham Daren C. (2013). Crowdsourcing. 19.lpp. Pieejams: <http://wtf.tw/ref/brabham.pdf> Skatīts: 19.03.2018.

Platformas darbības laikā to ir izmantojuši vairāk nekā 200 tūkstoši Latvijas iedzīvotāji, kopumā ManaBalss.lv platformu nodoto parakstu skaits ir vairāk nekā 1 miljons, ir pieņemtas vai daļēji pieņemtas 17 iniciatīvas.²

Bakalaura darba pētījuma **priekšmets** ir kolektīvās inteliģences platforma ManaBalss.lv.

Bakalaura darba **mērķis** ir izpētīt, vai ManaBalss.lv, kā kolektīvā inteliģence platforma, ir sasniegusi un realizējusi savus mērķus.

Hipotēze: Kolektīvās inteliģences platforma ManaBalss.lv ir sasniegusi savus mērķus.

Bakalaura darba mērķa sasniegšanai izvirzīti šādi **uzdevumi**:

1. Izpētīt, kas ir kolektīvā inteliģence.
2. Izpētīt, kādēļ sabiedrība izmanto kolektīvo inteliģenci.
3. Izpētīt, kādi ir ieguvumi no kolektīvas inteliģences izmantošanas, kā arī to priekšrocības un trūkumus.
4. Izpētīt gadījumus, kad kolektīvā inteliģence ir izmantota, lai sabiedrību iesaistītu politikas veidošanas procesos.
5. Veikt pētījumu, kurā tiks veidotas padziļinātas intervijas, lai noskaidrotu, vai kolektīvās inteliģences platforma ManaBalss.lv ir sasniegusi savus mērķus.
6. Izdarīt secinājumus par veikto pētījumu.

Bakalaura darba tēmā izmantotās **pētījuma metodes**: analizējot crowdsourcing jeb kolektīvās inteliģences teorētisko aspektu, izmantota monogrāfiskā jeb aprakstošā metode. Darba empīriskajā daļā izmantota daļēji strukturēta, padziļinātā intervija.

Bakalaura darba novitāte ir tā, ka tēma Latvijas valstī ir ļoti maz pētīta, šobrīd tā ir aktuāla un oriģināla. Līdzvērtīgi darbi par pilsoņu likumdošanas digitālo platformu ManaBalss.lv publiski pieejamā vidē nav atrodami.

Bakalaura darbs sastāv no 3 nodaļām. Pirmajā nodaļā analizēti teorētiskie aspekti, kas saistīti ar kolektīvo inteliģenci. Otrā nodaļa sastāv no pētījumā izmantoto metožu apraksta. Trešajā nodaļā – empīriskais pētījums, izmantojot daļēji strukturētas, padziļinātas intervijas.

Darba noslēgumā tiks veikti secinājumi, kuri radās darba gaitā. Tiks noteikts tas, vai ir ManaBalss.lv platforma ir sasniegusi savus dibināšanas mērķus vai nē, kā arī attiecīgie rezultāti pamatoti.

² **ManaBalss.lv** Pieejams: <https://manabalss.lv/pages/par-manabalss-lv> Skatīts: 03.05.2018.

1. TEORĒTISKAIS SKAIDROJUMS PAR KOLEKTĪVO INTELIĢENCI

1.1. Kolektīvās inteliģences vēsture un tās skaidrojums

Vārdam *crowdsourcing* ir īsa, taču ļoti stipra vēsture. Pirmo reizi par šo termiņu izteicās Džefs Hovs (*Jeff Howe*) savā 2006.gada jūnija rakstā “*The rise of crowdsourcing*” tehnoloģiju žurnālam *Wired*³. Kopš šis raksts tika izlaists, tas ir kļuvis par standarta bāzes atsauci tiem cilvēkiem, kuri par to interesējas. Interesanti ir tas, ka pirms tika izlaists šis raksts, Google meklētājā par *crowdsourcing* uzrādījās tikai 3 rezultāti, taču jau nedēļu vēlāk tie jau bija vairāk nekā 180 tūkstoši rezultāti.⁴ Šobrīd tie jau ir teju 2,7 miljoni rezultāti un 157 tūkstoši rezultāti vietnē Google Scholar, kas liecina par nozīmīgu izaugsmi *crowdsourcing* zinātnisko pētījuma jomā.

2008. gadā parādījās pirmās zinātniskās publikācijas, kurās tās autori centās izskaidrot un definēt šo terminu, taču rezultāts – diezgan neveiksmīgs. Galvenokārt tādēļ, ka katrs publikācijas autors šo terminu izprata un interpretēja dažādi. Informācijas Zinātnes žurnālā 2012. gadā tika publicēts raksts par *crowdsourcing*, kurā tika secināts, ka akadēmiķi savos darbos ir izmantojuši vismaz 40 interpretējumus jeb definīcijas šim fenomenam. Pēc sistemātiskas šo definīciju analīzes, raksta autori nonāca pie garas, taču pilnīgas definīcijas – *crowdsourcing* ir tiešsaistes līdzdalības aktivitāte, kurā persona, iestāde, bezpeļņas organizācija vai uzņēmums ierosina grupai cilvēku brīvprātīgi piedalīties kāda uzdevuma veikšanai. Lai veiksmīgi izpildītu uzdevumu, no cilvēkiem tiek prasītas viņu zināšanas, pieredze vai finansiālie līdzekļi, vienmēr ietverot savstarpēju vienošanos. Šī cilvēku grupa, atkarībā no uzdevuma, atpakaļ iegūs apmierinātību ar izdarīto, kādu ekonomisko labumu, sociālo atpazīstamību vai individuālo prasmju attīstīšanu.⁵

Vienkāršoti, terminu *crowdsourcing* varētu definēt kā pūļa pakalpojumus, kas ir pūļa spēka izmantošana darba veikšanai, kuru līdz šim parasti ir veicis kāds konkrēts cilvēks vai kompānija. Līdz šim latviešu valodā vēl nav izveidojies pilnīgi precīzs termins un definīcija, kurš sekmīgi atspoguļotu visus šī termina galvenos aspektus, tādēļ autors arī šajā darbā izmantos gan šī vārda angļu versiju – *crowdsourcing* – gan arī latvisko versiju - pūļa jeb kolektīvā inteliģence. Masačūsetsas Tehnoloģiju Institūta profesors Darens Brabhams (*Daren*

³ Howe J. (2006). The Rise Of Crowdsourcing. Pieejams: <https://www.wired.com/2006/06/crowds/> Skatīts: 19.03.2018.

⁴ Brabham Daren C. (2013). Crowdsourcing. 19.lpp. Pieejams: <http://wtf.tw/ref/brabham.pdf> Skatīts: 19.03.2018.

⁵ Turpat, 27.lpp

C. Brabham) *crowdsourcing* definē kā tiešsaistē izplatītu, problēmu risināšanas un ražošanas modeli, kas balstīts uz tiešsaistes lietotāju kolektīvo inteliģenci⁶.

Katrā *crowdsourcing* definīcijā ir savi pamatelementi. Galvenais pamatelements ir organizācija, tā var būt publiska vai privāta, peļņas vai bezpeļņas, valstiska vai nevalstiska organizācija, kurai ir kāda specifiska problēma vai uzdevums, kuru ir nepieciešams atrisināt. Otrs galvenais pamatelements ir apzināts lēmums no organizācijas puses, kā attiecīgo problēmu vai uzdevumu atrisināt un izpildīt konkrētajam pūlim. Šis pūlis, nododot savas zināšanas, pieredzi vai finansiālos līdzekļus, palīdz organizācijai sasniegt savus mērķus. Problēma vai uzdevums, kuru organizācija uzdod pūlim, var atšķirties un tā var ievākt tikai tai nepieciešamās atbildes, respektīvi, organizācija var izvēlēties kāda pūļa daļa var attiecīgo problēmu vai uzdevumu izpildīt. Attiecīgā *crowdsourcing* platforma var būt izveidota tā, ka platforma ievāc visu pūļa atbildes no visas pasaules, taču vienlaikus tā var ievākt atbildes tikai no kādas pūļa daļas. Kā piemēram, ģeogrāfiskā atrašanās vieta, tā var tikt likta kā viena no pūļa ierobežojuma sastāvdaļām, atļaujot lietotājiem piedalīties attiecīgajā uzdevumā tikai no kādas konkrētas valsts, pilsētas vai reģiona. Līdzīgi ierobežojumi var būt arī pilsonībai, kā arī noteiktam minimālajam vecumam.⁷

1.2. Kādēļ sabiedrība izmanto *crowdsourcing*?

Daudzi uzskata, ka galvenokārt *crowdsourcing* platformas tiek izmantotas viena iemesla dēļ – sabiedrībai tas šķiet kaut kas jauns un interesants. Taču patiesībā, lielākā daļa cilvēki, kuri izmanto kolektīvo inteliģenci, to dara, jo tā tiem sniedz vairumu priekšrocību. Kā piemēram, pieeja zināšanām, iespēja dažādām personām darīt tādas lietas, kuras iepriekš nebija iespējams darīt, kā arī iespējas cilvēkiem savā starpā tikties un sadarboties interneta vidē, lai tās sasniegtu kopīgi nosprausto mērķi.

Cilvēki saņem dažādus ieguvumus par to, ka tie piedalās *crowdsourcing* procesā, tas ir atkarīgs no tā, kas ir konkrētā persona, kura to dara, kā arī, ko tieši šī persona dara šajā procesā. Tomēr, lielākā daļa cilvēku, kuri piedalās *crowdsourcing* procesā, sagaida vismaz vienu no trīs lietām, kuras ir:

- **Pieklūve zināšanām.** Daudzi cilvēki piedalās kolektīvās inteliģences procesā, lai tie tiktu pie dažādām zināšanām, pie kurām citādi netiktu. Piemēram, persona nespēj atrast nevienu, kurš, būtu prasmīgs IT aplikāciju programmētājs, mācētu pārtulkot tekstu no franču valodas uz urdu valodu, vai, optimizētu

⁶ Brabham Daren C. (2013). Crowdsourcing. 19.lpp. Pieejams: <http://wtf.tw/ref/brabham.pdf> Skatīts: 19.03.2018.

⁷ Turpat

mājaslapu tā, lai tā interneta meklētājos atrastos augšpusē. *Crowdsourcing* dod iespēju cilvēkiem atrast tādus cilvēkus, kuriem ir prasmes veikt augstāk minētos uzdevumus.⁸

- **Izdarīt vairāk, darot mazāk.** Kolektīvā inteliģence dod iespēju darīt daudz vairāk ar personā esošajiem resursiem. Persona, kurai ir attiecīgie resursi, priekš katra uzdevuma nolīgst labāko indivīdu, nevis meklē vienu indivīdu, kurš vienkārši prastu atrisināt uzdevumus, jo tas nebūtu efektīvi. Piemēram, persona, kurai ir resursi, vēlas izveidot mājaslapu ar divām valodas izvēlēm. Personai nav nepieciešamība meklēt indivīdu, kurš būtu gan mājaslapu dizaineris, kā arī prastu divas valodas. Tādēļ šī persona izmanto kolektīvo inteliģenci, lai atrastu cilvēku, kurš prastu izveidot kvalitatīvu mājaslapu, kā arī, lai atrastu cilvēku vai cilvēku grupu, kuri iztulkotu attiecīgo tekstu uz nepieciešamo mājaslapas valodu.⁹
- **Elastīgums.** Kolektīvā inteliģence ļauj cilvēkiem sekot aktuālākajām tēmām un lietām, kā arī dod iespējas piedalīties dažādu lēmumu pieņemšanā.¹⁰ Autors, kā piemēru, vēlas minēt iniciatīvu portālu www.ManaBalss.lv. Cilvēkiem ir iespēja sekot gan jaunumiem, gan balsot par tiem simpatizējošo iniciatīvu.

1.3. Ieguvumi no *crowdsourcing* izmantošanas

Ikviens var saņemt labumus par to, ka piedalās kolektīvās inteliģences procesā. Tā paplašina personas redzesloku, kā arī sniedz iespēju apgūt jaunas prasmes un iemaņas. Šī procesa gaitā, persona vai uzņēmums, kurai ir attiecīgie resursi un nepieciešamība, var nolīggt cilvēkus jebkurā brīdī, kā arī tikt pie noteiktām zināšanām, kad tas ir vajadzīgs. Zemāk tiks minētas sešas sabiedrības daļas, kuras no *crowdsourcing* izmantošanas var gūt un gūst vislielāko labumu:

- **Mazie uzņēmumi.** Kolektīvā inteliģence piedāvā zināšanas, kuras citādāk mazajiem uzņēmumiem būtu grūti iegūt. Jauns uzņēmums var izmantot kolektīvo inteliģenci, lai izvairītos no liekiem finanšu tēriņiem. Piemēram, uzņēmumam nav nepieciešamība pēc pilna laika strādājoša politikas zinātnes darbinieka, tie var izmantot kolektīvu inteliģenci, lai iegūtu konsultācijas par attiecīgajiem projektiem, brīžos, kad tas ir nepieciešams.¹¹

⁸ Grier Alan D. (2013). *Crowdsourcing For Dummies*. John Wiley & Sons. 13.lpp

⁹ Turpat, 13.lpp

¹⁰ Turpat, 14.lpp

¹¹ Turpat

- **Lielie uzņēmumi.** Ir vairāki iemesli, kādēļ lielle uzņēmumi bieži izmanto *crowdsourcing* piedāvātās iespējas, finansiālo tēriņu samazināšana, lai tie būtu daudz interesantāki attiecīgajai auditorijai un biznesa tirgum.¹²
- **Bezpeļņas organizācijas.** Bezpeļņas organizācijām bieži ir nepieciešamība pēc īpašām vajadzībām un prasmēm, taču šīs vajadzības un prasmes nevar vai nu atrast, vai atļauties. Bezpeļņas organizācijām ir jāpaļaujas, ka kāds brīvprātīgais atbildēs par grāmatvedību, draugs vai kaimiņš izveidos nepieciešamo prezentāciju, kā arī vietējais IT uzņēmums uztaisīs un uzturēs šīs bezpeļņas organizācijas mājaslapu. Kolektīvā inteliģence dod iespēju šādām organizācijām uz neilgu laiku nolīgt cilvēkus ar attiecīgajām zināšanām, kuri spēs kvalitatīvi veikt nepieciešamos uzdevumus.¹³
- **Mākslinieki.** Mākslinieki var izmantot kolektīvo inteliģenci, lai paplašinātu savu lomu sabiedrībā un pilnveidotu savas prasmes. Kolektīvā inteliģence var piedāvāt māksliniekiem prasmes, kuras tiem trūkst, kā arī pakalpojumus, kurus tie nespēj nodrošināt sev paši. Piemēram, biznesa un mārketinga prasmes, finansiālos līdzekļus, u.c.¹⁴
- **Indivīdi.** Ko cilvēks var izdarīt, ja tas ir viens pats? Atbilde ir daudz, ja tas izmanto kolektīvo inteliģenci. Kolektīvā inteliģence sniedz iespēju cilvēkam izdarīt uzdevumus, kurus vienam pašam nebūtu iespējams izdarīt, tā dod piekļuvi pūlim, kurā atrodas cilvēki ar dažādām prasmēm, pieredzi un uzskatiem. Kā spilgtus piemērus var minēt, *Linux* programmatūras izstrādātāju Līnusu Torvaldu (*Linus Torvalds*), kā arī Vikipēdijas izgudrotāju Džimiju Veilu (*Jimmy Wales*). Abiem šiem cilvēkiem bija idejas, kuras bez citu palīdzības nav iespējams sasniegt, taču tās tika sasniegtas, jo tika izmantota kolektīvā inteliģence.¹⁵
- **Zinātnieki un pētnieki.** Kolektīvo inteliģenci zinātnieki un pētnieki var izmantot apjomīgu datu apstrādei, ievākt nepieciešamo informāciju no reģioniem, kurus tie nevar apmeklēt, kā arī izanalizēt specifiskus materiālus tādos veidos, kādos datoriem nav iespējas izdarīt.¹⁶

¹² Grier Alan D. (2013). *Crowdsourcing For Dummies*. John Wiley & Sons. 14.lpp

¹³ Turpat

¹⁴ Turpat, 15.lpp

¹⁵ Turpat

¹⁶ Turpat

1.4. Crowdsourcing kā politikas veidošanas instruments

Šī apakšnodaļa fokusēsies uz to, kā kolektīvā inteliģence var veidot ikdienas politikas procesus. Brīžos, kad politikas veidošanas procesos var piedalīties ne tikai tautas ievēlētie pārstāvji, bet arī pārējā sabiedrības daļa, informācija teju vai plūst laukā no pilsoņiem, kuri ir saņēmuši nepiedzīvotu iespēju piedalīties un palīdzēt ar savām zināšanām politikas veidošanā.¹⁷ Kolektīvā inteliģence politikas veidošanā pilda funkciju, kurā tā no sabiedrības ievāc un apkopo informāciju, kā arī zināšanas, kuras ļoti veiksmīgi noder likumdošanas procesu izstrādē. Šādā veidā, no lielas sabiedrības daļas, tiek ievāktas gan dažādas idejas, perspektīvas un ieskatī uz dažādām ar politiku saistītām lietām. Vienlaikus, šis process var kalpot arī kā sava veida “pilsoņu uzklauššana”, kurā politikas veidotāji uzklauša to, kādas ir pilsoņu vēlmes un vajadzības.¹⁸

Kolektīvā inteliģence, runājot tieši par politikas veidošanu, bieži tiek apzīmēta kā vieta tiem, kuriem politikas jomā nav nekādu zināšanu jeb amatieri. Tādēļ būtu atbilstoši atzīmēt gan atšķirības, kā arī līdzības starp politikas amatieriem un politikas ekspertiem, it īpaši demokrātijas līdzdalības jomā. Pilsoņi, lai gan bieži apzīmēti kā “amatieri” politikas jomā, ir eksperti ikdienas dzīvē un ar pilsonību saistītām lietām.¹⁹ *Crowdsourcing* un atvērtība rada jaunas iespējas komunikācijas procesos ne tikai starp pilsoņiem un institūcijām, bet arī iedzīvotāju vidū, jo daudzos gadījumos crowdsourcing platformu dalībniekiem ir iespējams redzēt citu pilsoņu viedokļus un uzskatus. Pēc Stanfordas universitātes doktorantes Tanjas Aitamurto (*Tanja Aitamurto*) domām, tas publiskajā sfērā izveido tādu kā telpu, kurā pilsoņi pārvalda sevi pašus.²⁰ Kā arī, kolektīvā inteliģence var novest pie jaunu spēku rašanās sabiedrībā, kā tas bija Ēģiptes 2011. gada pavasara revolūcijas laikā. Svarīgs elements šajā protesta kustībā bija tieši kolektīvās inteliģences un sociālās platformas, kuras motivēja cilvēkus piedalīties šajā protesta kustībā.²¹

Izmantojot kolektīvās inteliģences sniegtās iespējas politikas veidošanas procesos ir iespējams atrisināt iespaidīgas un iepriekš neiedomājamas lietas. Valdības un institūcijas dalās ar informāciju, dodot iespēju pilsoņiem kļūt par aktīviem demokrātijas procesu ietekmētājiem, gan piedalīties kolektīvā rīcību apspriešanā un iesaistīties citos sociālajos procesos.²² Politikas

¹⁷ Aitamurto T. (2012). *Crowdsourcing for Democracy: A new era in Policy-making*. 30.lpp. Pieejams: https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/julkaisut/Documents/tuvj_1+2012.pdf Skafīts: 23.03.2018.

¹⁸ Turpat, 30.lpp

¹⁹ Turpat, 31.lpp

²⁰ Turpat, 31.lpp

²¹ Aitamurto T., Sistik H. (2011). *How social media is keeping the Egyptian revolution alive*. Pieejams: <http://www.pbs.org/mediashift/2011/09/how-social-media-is-keeping-the-egyptian-revolution-alive256/> Skafīts: 23.03.2018.

²² Bott M., Young G. (2012). *The Role of Crowdsourcing for Better Governance In International Development*. 3.lpp. Pieejams: <https://bit.ly/2KZcPHp> Skafīts: 24.03.2018.

veidošanas procesa atvērtība var būtiski vairot pilsoņu uzticību valdībai, jo valdības darbam var daudz vieglāk sekot līdzi. Kā argumentēja Tanja Aitamurto (*Tanja Aitamurto*) vienā no saviem darbiem, brīdī, kad robežas starp tradicionālo, slēgto lēmumu pieņemšanas procesu un pilsoņu aktivitāti kļūst poraināka un ne tik stīva, tiek izveidotas jaunas attiecības starp pilsoņiem un lēmumu pieņēmējiem. Rezultātā, pilsoņi kļūst par vienu no politikas procesu sastāvdaļām, ne tikai vēlēšanu laikā, bet arī starp tām.²³

Tiek uzskatīts, ka kolektīvā inteliģence un zem tā pakļautās platformas ir viens no labākajiem līdzdalības demokrātijas veidiem.²⁴ Līdzdalības demokrātija, pēc pētnieka Gata Litvina vārdiem, paredz, ka būtiskus valstiskus lēmumus pieņem ne tikai valsts pārvalde, bet arī pilsoņi aktīvi piedalās šo lēmumu veidošanā un tie ir pat lēmumu pieņēmēji. Pilsoniskā sabiedrība kļūst atbildīga par valsts attīstību un kopīgo labklājību. Pilsoņi demokrātiju vairs neīsteno tikai vēlēšanās – tas kļūst par ikdienu.²⁵ Var secināt, ka Latvijā ar līdzdalības demokrātiju ir diezgan lielas problēmas, jo pat pēc valsts pārvaldes izpratnes, šī līdzdalības izpaužas kā iedzīvotāju tiesības apmeklēt parlamenta, pašvaldības domes un komisiju sēdes, pie reizes, uzrakstot kādu vēstuli, vai uzzvanot uz telefonu. Taču tajā pat laikā, tā arī ir sabiedrības vaina, ka tā ir tik kūtra, jo neredz šīs līdzdalības jēgu. Tādējādi veidojas tāds kā apburtais loks, no kura būtu nepieciešams tikt ārā, lai varētu un spētu izveidot kvalitatīvu demokrātiju.

Lai šo apburto loku spētu šķelt, ir nepieciešama atbildība. Valsts pārvaldei jākļūst atvērtākai pret sabiedrību un tās veidotajām iniciatīvam. Lēmumu pieņēmējiem sabiedrība ir jāuztver kā līdzvērtīgs partneris lēmumu pieņemšanā, jo tieši tauta ir leģitīmācijas avots. Sadarbību nevajadzētu uztvert kā formālu procesu, tā jāveido atbildīgi. Kā arī sabiedrībai ir jākļūst aktīvākai, lai to spētu panākt, sabiedrībai jākļūst līdzatbildīgai. Daļa no valsts pārvaldes atbildības par valstiski svarīgiem jautājumiem ir nepieciešams nodot sabiedrības rokās. Ir nepieciešams lauzt domu pār sabiedrību kā nesaprātīgu baru. Lēmumu pieņēmēji nedrīkst baidīties, ka sabiedrība var pieņemt kļūdainus un aplamus lēmumus, gadījumā, ja tā arī kļūdīsies, tad ilgtermiņā tas stiprinās sabiedrības briedumu. Tikai caur atbildību, sabiedrība var attīstīties. Ja sabiedrībai tiks dota iespēja un tā varēs pieņemt lēmumus, no kuru kvalitātes atkarīga tās labklājība, sabiedrība kļūs aktīvāka.²⁶

²³ Aitamurto T. (2012). Crowdsourcing for Democracy: A new era in Policy-making. 30.lpp. Pieejams: https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/julkaisut/Documents/tuvj_1+2012.pdf Skatīts: 26.03.2018.

²⁴ Turpat, 31.lpp

²⁵ Litvins G. (2010). Līdzdalības demokrātija. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/221842-lidzdalibas-demokratiija/> Skatīts: 28.03.2018.

²⁶ Turpat

Padarot sabiedrību atbildīgāku, arī tās katrs indivīds kļūst tāds gan valsts, gan arī personīgo attiecību līmenī.²⁷ Līdzdalības īstenošanas veidi ir dažādi, pietam ar kolektīvo inteliģences palīdzību, tas vairs nav finansiāli dārgi. Mūsdienās nav grūtību petīcijām savākt tādus parakstus, kurus varētu bez problēmām pārbaudīt, piemēram, izmantojot internetbankas starpniecību. Tomēr, nevajadzētu aizmirst arī to, ka *crowdsourcing* pilnībā nevar aizstāt tradicionālo ekspertu uzklauššanu, brīžos, kad tiek izstrādāti dažādi tiesību akti, tā vietā, kolektīvā inteliģence ir informatīvs un papildinošs process, kurš var palīdzēt lēmumu pieņemējiem ikdienas darbā.

Rezumējot, iepriekšējos gados tradicionālie demokrātijas mehānismi, kuriem bieži bija tikai reprezentatīva loma sabiedrības ikdienas dzīvē, ir veicinājusi pilsoņu politiskās intereses trūkumu, taču līdz ar kolektīvo inteliģenci, scenārijs mainās. Kolektīvā inteliģence ir viens no labākajiem veidiem, kā sabiedrībai iesaistīties gan tiešā, gan līdzdalības demokrātijas procesos. Pateicoties tai, sabiedrība var ietekmēt politikas veidošanu un sadarboties ar lēmumu pieņemējiem daudz vienkāršāk un tiešāk, nekā tas ir bijis iepriekš.

1.5. Kolektīvās inteliģences piemēru raksturojums Eiropā

Lai labāk izprastu kolektīvās inteliģences sniegtās iespējas, autors šajā apakšnodaļā aprakstīs trīs kolektīvās inteliģences piemērus, kuri ir notikuši Eiropā. Vērts ir pieminēt to, ka autora minētie piemēri nav iniciēti no sabiedrības puses, bet gan vairāk no politikas veidotāju puses. Kā arī, svarīgi atzīmēt to, ka lai gan šajā apakšnodaļā īsumā tiek aprakstīti kolektīvās inteliģences gadījumi, netiek analizēts tas, vai tie piedzīvoja panākumus vai tieši pretēji – cieta neveiksmi.

1.5.1. Islandes Konstitucionālā reforma

Pēc dziļas politiskās krīzes, Islande, sākot no 2010.gada, sāka izstrādāt sociālu un integrējošu pieeju pēc tam, kad tika pieņemts lēmums pārveidot Islandes valsts Konstitūciju. Šāda pieeja tika izstrādāta, lai lēmumu pieņemēji spētu izprast un interpretēt savas tautas vispārējo gribu, dodot viņiem dažādus līdzekļus, lai tie labāk spētu izteikt savas vērtības un uzskatus.²⁸ Šajā kontekstā 2010.gadā un 2011.gadā, Konstitūcijas reformas procesa laikā, tika izmantoti kolektīvās inteliģences rīki. Islande tajā laikā atkopās no smagas finansiālās krīzes, taču šī finansiālā krīze bija novedusi pie “demokrātijas” lejupslīdes, kā arī pie iedzīvotāju

²⁷ Litvins G. (2010). Līdzdalības demokrātijā. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/221842-lidzdalibas-demokratija/> Skatīts: 28.03.2018.

²⁸ Bani M. (2012). Crowdsourcing democracy: the case of Icelandic social constitutionalism. 7.lpp. Pieejams: <https://bit.ly/2wBFTlo> Skatīts: 28.03.2018.

uzticības pasliktināšanās valdības darbam.²⁹ Islandes Ministru Prezidente Jouhana Sīgurdardoutira (*Jóhanna Sigurðardóttir*) nolēma aicināt pilsoņus pievienoties reformu procesam, līdz ar to, sabiedrības zināšanas, idejas un pieredze tika izmantota, lai ar kolektīvo inteliģenci reformētu Islandes Konstitūciju. Šāda pieeja bija unikāla, tai nebija precedenta, jo nekad agrāk nebija pieņemta šāda masveida pieeja ceļā uz konstitucionālo reformu procesu.³⁰

Lai spētu labāk sagatavoties kolektīvās inteliģences procesam, tika rīkotas Islandes nacionālās asamblejas, kurās pilsoņi varēja apspriest valsts vērtības. Šo asambleju ietvaros, pēc nejaušības principa, no Nacionālā iedzīvotāju reģistra tika ievāktas apmēram 1000 cilvēku idejas.³¹ Šīs idejas tika apkopotas domu kartes veidā un vēlāk izmantotas Konstitucionālās reformas procesā. Šī domu karte ieskicēja vērtības un galvenās problēmas, kuras, pēc pilsoņu domām, būtu nepieciešams atspoguļot un risināt reformas laikā. Starp minētajām problēmām, kuras ir nepieciešams risināt un pilnveidot, bija tādas lietas, kā - Islandes konstitūciju pamats un pamatprincipi; pilnvaru nodalīšana un sadalīšana, Prezidenta loma un tā funkcijas, kā arī tiesu varas neatkarība; vēlēšanas un pilsoņu līdzdalība demokrātiskajos procesos; vides jautājumi, tostarp īpašumtiesības uz dabas resursiem.³²

Pamatojoties uz nacionālās asamblejas darbu, islandieši izvēlējās 25 pilsoņus, kuri pārstāvēs sabiedrību Konstitucionālās reformas padomē. Šie izvēlētie pārstāvji nebija profesionāli politiķi vai arī eksperti konstitucionālajos jautājumos, bet gan parasti pilsoņi, kuri tika izvēlēti no sabiedrības. Konstitucionālās padomes mērķis bija izstrādāt Konstitūcijas projekta melnrakstu, to vēlāk iesniedzot Parlamentā.³³

Konstitucionālā Padome izmantoja Nacionālās asamblejas izstrādātās pamatnostādnes. Katru reizi pēc sanāksmju beigām, jaunākā Konstitūcijas projekta melnraksta versija tika publicēta internetā un pilsoņi tika aicināti piedalīties projektā, sūtot e-pastus, vēstules vai vienkārši komentējot melnrakstu tiešsaistē. Dalībnieki, komentējot šo Konstitūciju internetā, atstāja tūkstošiem komentārus.³⁴ Turklāt, Padome uzklaušīja sabiedrību ne tikai tiešsaistē, bet

²⁹ Aitamurto T. (2012). Crowdsourcing for Democracy: A new era in Policy-making. 18.lpp. Pieejams: https://www.eduskunta.fi/FI/tietoeduskunnasta/julkaisut/Documents/tuvj_1+2012.pdf Skatīts: 29.03.2018.

³⁰ Thorarensen B. (2011). Constitutional reform process in Iceland. Involving the people into process. 6.lpp. Pieejams: <https://www.uio.no/english/research/interfaculty-research-areas/democracy/news-and-events/events/seminars/2011/papers-roma-2011/Rome-Thorarensen.pdf> Skatīts: 30.03.2018.

³¹ Gylfason T. (2013). Democracy on ice: a post-mortem of the Icelandic constitution. Pieejams: <https://www.opendemocracy.net/can-europe-make-it/thorvaldur-gylfason/democracy-on-ice-post-mortem-of-icelandic-constitution> Skatīts: 30.03.2018.

³² Bani M. (2012). Crowdsourcing democracy: the case of Icelandic social constitutionalism. 14.lpp. Pieejams: <https://bit.ly/2wBFTlo> Skatīts: 30.03.2018.

³³ Aitamurto T. (2012). Crowdsourcing for Democracy: A new era in Policy-making. 19.lpp. Pieejams: https://www.eduskunta.fi/FI/tietoeduskunnasta/julkaisut/Documents/tuvj_1+2012.pdf Skatīts: 30.03.2018.

³⁴ Turpat, 19.lpp

arī dzīvē. Katru ceturtdienu tika rīkotas speciālas diskusijas (ar tiešraides straumēšanu), kurās dažādu pilsoņu grupas apsprieda jaunus Konstitūcijas melnraksta grozījumus un ieteikumus. Pēdējā posmā, tiklīdz katrs Konstitūcijas punkts tika apspriests gan tiešsaistē, gan dzīvē, par visām ierosinātajām izmaiņām notika balsošana, izveidojot galīgo Konstitūcijas dokumenta versiju.³⁵

Visos augstāk minētajos reformu posmos, ļoti plaši tika izmantoti sociālie mediji. Sociālie mediji bija kā apspriešanas un diskusiju rīks, lai reformu procesu padarītu daudz pārredzamāku un iedrošinātu pilsoņus piedalīties diskusijās gan tiešsaistē, gan arī dzīvē. Diskusijas notika tādos tiešsaistes portālos, kā – YouTube; Flickr un Twitter, kamēr Konstitūcijas Padomes oficiālā mājaslapa kļuva par vietu, kur tika komentēti šie notikumi. Kopumā ar kolektīvās inteliģences palīdzību tika apkopoti aptuveni 3600 komentārus tiešsaistē, no kuriem 360 ieteikumi tika ņemti vērā un izstrādāti.³⁶

Pēc četriem intensīviem sagatavošanas mēnešiem, galīgais dokuments tika vienprātīgi apstiprināts. Divas dienas vēlāk, Padomes Prezidents iesniedza Konstitucionālo projektu Parlamentam, taču, lai Konstitūcijas procesam piešķirtu lielāku leģitimitāti, tika rīkots referendums. Konstitucionālais referendums notika 2012.gada oktobrī, kurā piedalījās 49% vēlētāju, un vairākums (67%) atbalstīja jauno Konstitūciju. Taču, ņemot vērā to, ka referendums bija tikai konsultatīvs, nākamajam solim vajadzēja būt Konstitūcijas apstiprināšanai parlamentā. Taču tas nav noticis vēl joprojām – Islandes parlaments līdz pat šai dienai jauno Konstitūciju nav apstiprinājis.³⁷

No Islandes gadījuma var izdarīt trīs galvenos secinājumus – 1) kolektīvā inteliģence radīja jaunas perspektīvas Konstitucionālajam procesam, pienesot klāt jaunas un iepriekš nezināmas zināšanas šajā jomā. 2) Atvērtais līdzdalības process raisīja valsts mēroga debates par Konstitūcijas procesa nozīmi valstī. Debates, kurās sabiedrība un tautas pārstāvji diskutēja par pilsoņu iespēju paplašināšanu, lai rezultātā tiktu stiprināta politiskās sistēmas leģitimitāte. 3) Ierosinātais Konstitucionālais projekts bija īpaši pievilcīgs pilsoņiem, jo tas piedāvāja vairāk brīvību cilvēktiesību jomā.³⁸

Protams, šāds mēģinājums reformēt Konstitūciju nebija bez problēmām, jo tas nebija nekur iepriekš darīts. Taču jāatzīst ir viens, tas bija ļoti ambiciozs piegājiens, jo tā mērķis bija

³⁵ Bani M. (2012). Crowdsourcing democracy: the case of Icelandic social constitutionalism. 12.lpp. Pieejams: <https://bit.ly/2wBFTlo> Skatīts: 31.03.2018.

³⁶ Turpat, 13.lpp

³⁷ Kažoka I. (2015). Nepieņemta Islandes konstitūcija. Pieejams: <http://providus.lv/article/nepienemta-islandes-konstitucija> Skatīts: 31.03.2018.

³⁸ Aitamurto T. (2012). Crowdsourcing for Democracy: A new era in Policy-making. 20.lpp. Pieejams: https://www.eduskunta.fi/FI/tietoeduskunnasta/julkaisut/Documents/tuvj_1+2012.pdf Skatīts: 30.03.2018.

pārveidot valsts Konstitūciju tikai dažu mēnešu laikā, izmantojot metodes, kuras nav izmantotas nekur citur iepriekš. Daži projekta aspekti šķita pārlietu improvizēti, kā arī dažas izvēles procesa gaitā – patvaļīgas.³⁹

Tomēr, vispārējais Konstitūcijas pārrakstīšanas process bija iespaidīgs un ļoti uzņēmīgs. Lai gan tas neradīja nekādas faktiskas izmaiņas Islandes Konstitūcijā, tas noteikti ir mainījis vispārējos uzskatus, ka Konstitucionālajam procesam jābūt slēgtam un elitāram, kā arī, reformas process ir radījis precedentu citiem inovatīviem līdzdalības demokrātijas eksperimentiem. Interesanti arī ir tas, ka kolektīvās inteliģences iespējas ir pārnestas arī uz vietējo līmeni.⁴⁰ Piemēram, Islandes Pilsoņu fonds (*Icelandic Citizens Foundation*) ir izveidojis platformu, lai veicinātu tiešsaistes demokrātijas debates gan Islandē, gan visā pasaulē, taču galvaspilsētā Reikjavīkā, labākās idejas, kuras ir izveidotas pateicoties šai tiešsaistes platformai, tiek pieņemtas pilsētas domē.⁴¹

1.5.2. Somijas Atvērtā ministrija

Līdzīgi kā tas ir Islandes gadījumā, arī Somija ir ārkārtīgi moderna tieši interneta attīstības jomā. Tieši Somija bija pirmā valsts, kura ieviesa to, ka vajadzība pēc ātrgaitas interneta ir pilsoņu likumīga tiesība. Turklāt, jau 2012.gadā interneta pieslēgums bija pieejams 89.3% iedzīvotāju.⁴² 2012.gadā Konstitūcijas maiņa Somijā pavēra jaunas iespējas pilsoņu līdzdalībai. Kopš 2012.gada marta, kad stājās spēkā šie Konstitūcijas labojumi, kā arī jauns Pilsoņu iniciatīvu likums, Somijā ir izveidots tiesiskais ietvars, kas ļauj 50 000 pilsoņu pašiem ierosināt jaunus likumus – jaunie likumi nonāk uzreiz parlamentā. 50 000 pilsoņi ir apmēram 1.2% no visiem Somijas iedzīvotājiem. Un tieši tik paraksti ir jāsavāc, lai attiecīgā iniciatīva nonāktu Somijas Parlamenta dienas kārtībā. Arī gadījumos, kad Parlamentam attiecīgā iniciatīva nešķiet pieņemama, viņiem tā ir tik un tā jāizskata – nekad iepriekš tā nav bijis.⁴³ Iniciatīvu idejas tiek apkopotas tiešsaistē, savukārt parakstīties par šīm iniciatīvām var gan tiešsaistē, gan arī reālajā dzīvē, izmantojot bankas lietotāja identifikācijas sistēmu.

³⁹ Landemore H. (2014). We, All of the People. Five lessons from Iceland's failed experiment in creating a crowdsourced constitution. Piejams: http://www.slate.com/articles/technology/future_tense/2014/07/five_lessons_from_iceland_s_failed_crowdsourced_constitution_experiment.html Skatīts: 01.04.2018.

⁴⁰ Turpat

⁴¹ Citizens Foundation Nonprofit digital democracy. Piejams: <https://www.citizens.is/> Skatīts: 01.04.2018.

⁴² Napolitano A. (2012). In Finland, "Open Ministry" Brings Legislation From the Crowd. Piejams: <http://techpresident.com/news/22927/finland-open-ministry-brings-legislation-crowd> Skatīts: 02.04.2018.

⁴³ Kažoka I. (2013). Atvērtības eksperimenti Somijā. Piejams: <http://providus.lv/article/aiz-kura-stura-ir-autobuss-atvertibas-eksperimenti-somija> Skatīts 02.04.2018.

Ir divu veidu iniciatīvas, kuras pilsoņi var ierosināt. Pirmais ir saistīts ar lūgumu valdībai mainīt jau spēkā esošus tiesību aktus, kurus pēc tam pārbauda attiecīgā ministrija. Otrais iniciatīvu veids ir ierosināt jaunu likumprojektu, kurš pēc tam tiek apspriests Parlamentā.⁴⁴

Pēc tam, kad tika pieņemts un stājās spēkā jaunais Pilsoņu iniciatīvu likums, aktīvākie sabiedrības locekļi izveidoja pilsoņu līdzdalības platformu – Atvērtā ministrija. Šī platforma tika dibināta ar mērķi, lai pilsoņiem būtu iespēja piedalīties politikas dienas kārtībā, parakstot dažādas iniciatīvas tiešsaistē. Kopš tās ieviešanas, Atvērtās ministrijas platforma ir guvusi starptautisku mediju un sabiedrības uzmanību.⁴⁵

Atvērtā ministrija iedzīvotājiem ļauj iesaistīties politikas veidošanas ikdienā un sniegt jaunus priekšlikumus un iniciatīvas politiskajām institūcijām, kuras pēc tam tur tiek arī apspriestas. Šajā kolektīvās inteliģences procesā, Atvērtā ministrijas platforma apstiprina visas iesniegtās iniciatīvas, kuras atbilst platformas iesniegšanas noteikumiem. Pēc tam populārākās iniciatīvas tiek atlasītas no pārējām iniciatīvām un tiek apstrādātas, un papildinātas no Atvērtās ministrijas brīvprātīgo ekspertu puses. Šī ekspertu komanda, kura sastāv no pētniekiem, profesoriem, ekspertiem, kādā noteiktā jomā u.tml., palīdz novērtēt iniciatīvu ietekmi, taču otra komanda, kura sastāv no brīvprātīgiem juristiem, ir atbildīga par to, lai iniciatīvas ideja būtu atbilstoši noformulēta juridiskajām normām.⁴⁶

Visa dokumentācija, kura tika izstrādāta procesa laikā, ir brīvi pieejama Atvērtās ministrijas platformā, lai ikviens sabiedrības loceklis varētu piedalīties debatēs un būtu labāk informēts par notiekošo un aktuālo. Turklāt, platforma piedāvā iespēju visiem iedzīvotājiem detalizētu informāciju par to, kā viņu pārstāvji ir komentējuši un balsojuši par attiecīgo iniciatīvu.⁴⁷

Somijas valdība novērtēja šos demokratizācijas centienus un izlēma izmantot kolektīvo inteliģenci kā rīku sabiedrības iesaistei, reformējot bezceļu satiksmes noteikumus. Turklāt, Somijas Vides ministrija nolēma izmantot kolektīvo inteliģenci likumdošanas procesā, lūdzot iedzīvotājus iesniegt savas idejas par šiem jaunajiem bezceļu satiksmes noteikumiem.⁴⁸

Šī projekta mērķis bija meklēt idejas, zināšanas un perspektīvas no tiešsaistes dalībniekiem un uzlabot sabiedrības izpratni par likumu procesiem valstī. Kā arī, protams,

⁴⁴ Aitamurto T. (2012). Crowdsourcing for Democracy: A new era in Policy-making. 26.lpp. Pieejams: https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/julkaisut/Documents/tuvj_1+2012.pdf Skatīts: 02.04.2018.

⁴⁵ Napolitano A. (2012). In Finland, "Open Ministry" Brings Legislation From the Crowd. Pieejams: <http://techpresident.com/news/22927/finland-open-ministry-brings-legislation-crowd> Skatīts: 02.04.2018.

⁴⁶ Turpat

⁴⁷ Turpat

⁴⁸ Aitamurto T., Landemore H., Lee D. (2013). Seven lessons from the crowdsourced law reform in Finland. Pieejams: <http://thegovlab.org/seven-lessons-from-the-crowdsourced-law-reform-in-finland/> Skatīts: 03.04.2018.

pārbaudīt, vai un kā pilsoņi var sniegt savu ieguldījumu likumdošanas procesā. Kolektīvās inteliģences process tika izstrādāts, lai varētu sekot trijiem strukturētiem un sistemātiskiem posmiem, kuri sevī iekļāva tādas lietas, kā ideju radīšana, ideju apkopošana, dalīšanās ar zināšanām un informācijas apmaiņai starp visiem iesaistītajiem dalībniekiem.⁴⁹

Pirmais posms sākās 2013.gada janvārī un tika pabeigts 2013.gada marta beigās. Šajā posmā, sabiedrība tika aicināta dalīties ar visām attiecīgajām problēmām un bažām, kādas tiem ir radušās, saistībā ar bezceļu satiksmes noteikumiem. Sabiedrībai bija iespēja sniegt savas idejas, dalīties ar pieredzi kategorijās, kuras sastāvēja no vispārējām problēmām, taču bija arī tādas kategoriju jomas, kuras bija definētas konkrētāk un tiešāk. Pirmā posma ietvaros tika radītas aptuveni 340 idejas un, reaģējot uz šīm idejām, radīti aptuveni 2600 komentāru, kā arī apkopot 19 000 balsu no 700 lietotājiem.⁵⁰ Pirmais posms palīdzēja noteikt likuma problēmas un identificēt sabiedrības vajadzības, kā arī dalībnieki dalījās ar idejām ārpus sākotnēji noteiktajām kategorijām, nevis tikai kategoriju ietvaros, kuras viņiem tika sniegtas.⁵¹

Otrajā posmā dalībniekiem tika lūgts dalīties ar viedokļiem par labākajām idejām, kuras tika izanalizētas no pirmā posma. Respektīvi, labākās idejas par bezceļu satiksmes noteikumiem no pirmā posma tika izanalizētas, un tika tālāk apstrādei, otrajā posmā dalībniekiem šīs idejas, kuras ir tikušas tālāk, ir nepieciešams papildināt. Lai to paveiktu, plašās kategoriju jomas tika sadalītas šaurākās tēmās. Šajā posmā tika radītas ap 88 idejām, 828 komentāriem un 4000 balsīm.⁵²

Trešajā un pēdējā posmā, sniegtās idejas tika novērtētas gan no iedzīvotāju, gan no ekspertu puses, izmantojot divas metodes – sniedzot vērtējumu par ideju, kā arī salīdzinot to ar citām idejām. Šis novērtēšanas posms tika veikts, izmantojot īpašu tiešsaistes platformu, kurā dalībnieki novērtēja iepriekšējos posmos radītās idejas. Šajā novērtēšanas procesā piedalījās arī 34 eksperti, no tādām valstīm, kā Somija, Amerika un Igaunija.⁵³

Saskaņā ar akadēmiķiem un pētniekiem, kuri bija tieši iesaistīti šajā projektā, tika iegūta nenovērtējama pieredze un mācības, kuras var izmantot arī turpmāk.

1. Eksperiments parādīja to, ka sabiedrība vēlas piedalīties šādos projektos, ja tiek dota attiecīgā iespēja, kā arī, ka viņu līdzdalība projektā ir nozīmīga un tā spēj novest pie konkrētas lēmumu pieņēmēju rīcības. Somijas kolektīvās inteliģences projektā tika

⁴⁹ Aitamurto T., Landemore H. (2015). Five design principles for crowdsourced policymaking: Assessing the case of crowdsourced off-road traffic law in Finland. 6.lpp Pieejams: <http://thefinnishexperiment.com/wp-content/uploads/2015/02/Design-for-Crowdsourced-policymakingpdf.pdf> Skatīts: 04.04.2018.

⁵⁰ Turpat, 8.lpp

⁵¹ Turpat

⁵² Turpat

⁵³ Turpat

iesniegtas simtiem ideju no tūkstošiem cilvēku. Kopumā no 4000 komentāriem, kuri platformā bija iesniegti, tikai 20 komentāri bija jāizdzēš, kas liek secināt to, ka cilvēki iesniedza ļoti konstruktīvus viedokļus.⁵⁴

2. Kolektīvā inteliģence rada “mācību vietu”, kurā tās dalībnieki procesa laikā mācās viens no otra. Cilvēki redz to, kādus komentārus un viedokļus citi cilvēki iesniedz, kā arī redz to, par kādām idejām tiek balsots, rezultātā var teikt, ka dalībnieki viens otru papildina.⁵⁵
3. Stenfordas Universitātes ekspertu izveidots kolektīvās inteliģences novērtēšanas instruments parādīja to, ka Somijas projekta dalībnieki deva priekšroku idejām, kuras bija ar jēgpilnas un pārdomātas, taču noraidīja neskaidras un ekstrēmas idejas.⁵⁶
4. Minoritāšu balsis netika zaudētas kolektīvās inteliģences procesā, tādējādi tas var kalpot kā mazākumtautību motivējošs faktors piedalīties un iesniegt savas idejas šādos un līdzīgos kolektīvās inteliģences projektos.⁵⁷

Vēl joprojām paliek aktuāls jautājums, kā lēmumu pieņēmējiem vajadzētu izturēties pret kolektīvās inteliģences ieguldījumu. Pēc Tanjas Aitamurto (*Tanja Aitamurto*) domām, lēmumu pieņēmējiem būtu jāapsver ieguldījumi no kolektīvās inteliģences tieši tāpat kā viņi apsvērtu ieguldījumus no citiem avotiem, kā piemēram, no interešu grupām vai ekspertiem. Protams, lēmumu pieņēmēju darbs ir noteikt vispiemērotāko rīcību no politiskā rakursa puses, pēc tam, kad sabiedrība jau ir nodalījusi nopietnākās un daudz sološākas idejas no pārējām.⁵⁸

1.5.3. Līdzdalības budžets Parīzē

Līdzdalības budžets ir prakse, kurā vietējo pašvaldību vai reģionu fiskālais lēmumu pieņemšanas process tiek izskatīts un pieņemts ar kolektīvās inteliģences palīdzību. Portuālegri pilsēta Brazīlijā kļuva slavena ar to, ka tā bija pirmā pilsēta, kura ieviesa šādu budžeta

⁵⁴ Aitamurto T., Landemore H. (2015). Five design principles for crowdsourced policymaking: Assessing the case of crowdsourced off-road traffic law in Finland. 19.lpp Pieejams: <http://thefinnishexperiment.com/wp-content/uploads/2015/02/Design-for-Crowdsourced-policymakingpdf.pdf> Skatīts: 04.04.2018.

⁵⁵ Turpat, 19.lpp

⁵⁶ Turpat, 20.lpp

⁵⁷ Turpat

⁵⁸ Aitamurto T., Landemore H., Lee D. (2013). Seven lessons from the crowdsourced law reform in Finland. Pieejams: <http://thegovlab.org/seven-lessons-from-the-crowdsourced-law-reform-in-finland/> Skatīts: 04.04.2018.

līdzdalības procesu. Portuālegri iedzīvotāji joprojām katru gadu kopīgi lemj par galvenajām izdevumu pozīcijām un balso par savām prioritātēm.⁵⁹

Līdzdalības budžets ļauj piedalīties budžeta plānošanā tiem pilsoņiem, kuri nav ievēlēti. Tas paredz iespēju iedzīvotājiem tiešā veidā piedalīties publisko projektu plānošanā un apspriešanā – piedāvājot risinājumus un balsojot par labākajām idejām.⁶⁰ Iedzīvotāji šādā budžeta plānošanā var iesaistīties dažādi, sākot ar efektīvu lēmumu pieņemšanu resursu piešķiršanā, beidzot ar vienkāršu viedokļu izteikšanu par kādu konkrētu ideju.⁶¹

Pilsoņu līdzdalība budžeta resursu sadalē kļūst aizvien populārāka Eiropā un citviet pasaulē. Eiropas pilsētu skaits, kuras ir īstenojušas līdzdalības plānošanu, pieauga no apmēram 300 gadījumiem 2010.gadā līdz 1500 gadījumiem 2017.gadā un tas joprojām pieaug.⁶²

Pēdējo 20 gadu laikā, pēc pieredzes, kura ir iegūta no Portuālegri līdzdalības budžeta, daudzas starptautiskās institūcijas, tostarp ANO Attīstības programma un Pasaules Banka, ir veltījušas daudz laika, lai izplatītu nozīmīgākās priekšrocības līdzdalības budžeta veidošanā. Pēc līdzdalības budžeta eksperta Tiago Peiksoto (*Tiago Peixoto*) domām, līdzdalības budžets tiek uzskatīts par vienu no galvenajām inovācijām budžeta plānošanas jomā, kura mērķis ir pastiprināt atbildību gan vietējā, gan reģionālā līmenī.⁶³

Pašlaik Parīzes pilsēta ir viens no lielākajiem piemēriem līdzdalības budžetam Eiropā, un tas var būt tāds vēl pāris turpmākos gadus. 2014.gada oktobrī Parīzes mēre Anna Hīdalgo (*Anne Hidalgo*) ieviesa līdzdalības budžeta eksperimentu, piesaistot 426 miljonus eiro no 2014.gada līdz 2020.gadam – aptuveni 5% no visas pilsētas investīciju plāna finanšu līdzekļiem.⁶⁴

Parīzes kolektīvās inteliģences līdzdalības budžeta projekts darbojas sekojoši:

1. Parīzes iedzīvotāji var iesniegt savas idejas un investīciju projektus speciāli izveidotā platformā www.idee.paris. Vienlaikus, ir arī publiskās apspriešanas, kuras

⁵⁹ Šuvajevs A. (2017). Publisko budžetu pārvaldība jeb kā padarīt kaimiņu par politiķi. Pieejams: <https://www.satori.lv/article/publisko-budzetu-parvaldiba-jeb-ka-padarit-kaiminu-par-politiki> Skatīts: 08.04.2018.

⁶⁰ Allegratti G. (2004). Participatory budgets in Europe Between efficiency and growing local democracy. 6.lpp. Pieejams: <http://library.uniteddiversity.coop/Decision Making and Democracy/Participatory Budgeting/Participatory Budgets in Europe.pdf> Skatīts: 08.04.2018.

⁶¹ Turpat, 7.lpp

⁶² Līdzdalības budžeta karte. Pieejams: <https://www.participatorybudgeting.org/pb-map/> Skatīts: 09.04.2018.

⁶³ Peixoto T. (2009). e-Participatory Budgeting And Its Promises For eParticipation. 2.lpp. Pieejams: <http://library.uniteddiversity.coop/Decision Making and Democracy/Participatory Budgeting/e-Participatory Budgeting and its Promises for eParticipation.pdf> Skatīts 10.04.2018.

⁶⁴ Plesse H.R. (2014). Parisians have their say on city's first €20m 'participatory budget'. Pieejams: <https://www.theguardian.com/cities/2014/oct/08/parisians-have-say-city-first-20m-participatory-budget> Skatīts: 10.04.2018.

notiek visā pilsētā, informāciju par šīm apspriešanām var atrast jau iepriekš minētajā mājaslapā.⁶⁵

2. Pilsētas administratīvie dienesti analizē projektu iespējamību, saskaņā ar trīs galvenajiem principiem – vai tas atbilst sabiedrības interesēm; vai to atbalsta likumdošana; vai finansiālie līdzekļi ļauj realizēt projektu.⁶⁶
3. Pēc tam, kad administratīvie dienesti ir atbalstījuši projektu, projekts sabiedrībai tiek publiskās apspriešanas laikā.⁶⁷
4. Iedzīvotāji tiek aicināti par tiem interesējošajiem investīciju projektiem gan tiešsaistē, gan reālajā dzīvē. Apstiprinātie projekti tiek iekļauti oficiālajā pilsētas līdzdalības budžetā un tie tiek īstenoti nākamajā gadā. Pirms tam sabiedrībai ir tiesības projektus apspriest tiešsaistes platformā, komentējot un izsakot savus viedokļus.⁶⁸
5. Pilsoņi tiek informēti par projektu īstenošanu, izmantojot www.budgetparticipatif.paris.fr mājaslapu, kā arī masu un sociālos medijus.⁶⁹

Pilsēta sniedz atbalstu pilsoņiem, organizējot seminārus un informācijas kampaņas, kas tiem var palīdzēt uzzināt vairāk par budžeta izstrādi un to, kā novērtēt investīciju projekta izmaksas. Šo centienu mērķis ir izveidot saikni starp Parīzes iedzīvotājiem un lēmumu pieņēmējiem.⁷⁰

Kopš 2014.gada kopumā ir iesniegti 11 253 projekti un 416 projekti ir apstiprināti un šis skaits ar katru gadu pieaug. 2014.gadā uzvarēja 9 projekti par kopējām izmaksām 17.7 miljoniem eiro. 2015.gadā tika izraudzīti 8 pilsētas mēroga projekti un 180 rajona projekti, kuru kopējās izmaksas bija 94.4 miljoni eiro. Cilvēku skaits, kuri ir piedalījušies līdzdalības budžeta balsošanā, ar katru gadu pieaug. 2014.gadā nobalsoja apmēram 40 000 cilvēku, 2015. gadā – 67 000, bet 2016.gadā tie jau bija ap 93 000 cilvēku, kas salīdzinājumā ar 2015.gadu, ir palielinājies par 39%, kopumā ietverot ap 7% no Parīzes iedzīvotāju skaita.⁷¹

Saskaņā ar Tiago Peiksoto (*Tiago Peixoto*), katram līdzdalības budžetam būtu jāpiešķir prioritāte ieguldījumiem tieši nabadzīgajos apgabalos, jo ļoti bieži ir tā, ka investīciju projekti tiek realizēti apgabalos, kuri ir pietiekami attīstīti, aizmirstot par nabadzīgajiem apgabaliem. Šī

⁶⁵ Maidenian H. (2017). Participatory Budgeting in Paris, France. Pieejams: <https://participedia.net/en/cases/participatory-budgeting-paris-france> Skatīts: 10.04.2018.

⁶⁶ Maidenian H. (2017). Participatory Budgeting in Paris, France. Pieejams: <https://participedia.net/en/cases/participatory-budgeting-paris-france> Skatīts: 10.04.2018.

⁶⁷ Turpat

⁶⁸ Turpat

⁶⁹ Turpat

⁷⁰ Napolitano A. (2015). Lessons From Paris, Home to Europe's Largest Participatory Budget. Pieejams: <http://techpresident.com/news/25441/paris-experiments-participatory-budget-codesign> Skatīts: 11.04.2018.

⁷¹ Maidenian H. (2017). Participatory Budgeting in Paris, France. Pieejams: <https://participedia.net/en/cases/participatory-budgeting-paris-france> Skatīts: 11.04.2018.

ir pieredze, kura ir gūta no Brazīlijas, kurā pašvaldības, kuras īstenoja līdzdalības budžeta plānošanu, ņēma vērā “pārdales formulu”, respektīvi – investīciju projekti tika realizēti gan attīstītajos pilsētas apgabalos, gan arī nabadzīgajos apgabalos.⁷²

Ir jāatzīst, ka šī “pārdales loģika” vēl nav parādījusies Parīzes līdzdalības budžeta piemērā, lai gan ir ievērojami mainīts līdzdalības budžeta process, ne tikai piesaistot vairāk finanšu līdzekļu, bet arī mainot to, kā nauda investīciju projektiem tiek piešķirta. Taču Parīze lēnām dodas uz godīgas pārdales ceļu, 2015.gadā līdzdalības budžetam atvēlēja 75 miljonus eiro, puse no šīs naudas tika atvēlēta pilsētas projektiem, otra puse tiek sadalīta starp 20 mazajiem pilsētas rajoniem. Tas nozīmē to, ka nākotnē vairāk resursu tiks veltīti tieši tiem apgabaliem, kuriem tas ir visvairāk nepieciešams. Piemēram, nabadzīgajiem piepilsētas rajoniem ar laiku būs ievērojami vairāk resursu nekā pašā Parīzes centrā.⁷³

Tiago Peiksoto (*Tiago Peixoto*) ir plaši rakstījis par līdzdalības budžeta veidošanas priekšrocībām, sākot no augstāk minētās “pārdales loģikas”, beidzot ar pozitīvām attiecībām starp līdzdalības budžeta veidošanu un pilsoņu iesaistīšanos politikā, norādot, ka “līdzdalība noved pie lielākas līdzdalības”. Neesot neviena pētījuma, kurš pierādītu to, ka līdzdalības budžetu esamība noved pie zemākas vēlētāju aktivitātes.⁷⁴

Kaut arī Parīzes kolektīvās inteliģences process ir tikai pusceļā un pirms lielu secinājumu izdarīšanas par līdzdalības budžetu ir nepieciešams vairāk pierādījumu. Taču var atzīt to, ka Parīzes līdzdalības budžeta ietekme ilgtermiņā ir ievērojama, jo tā būs radījusi un ir radījusi jau vienu no lielākajiem piemēriem, kurš tiks analizēts vēl ilgus gadus.

1.6. Tiešsaistes kolektīvās inteliģences priekšrocības un trūkumi

Mērogojamība⁷⁵ padara tiešsaistes kolektīvās inteliģences platformas unikālas un spēcīgas. Tiklīdz platforma ir izveidota, ir jāiegulda salīdzinoši maz finanšu līdzekļu, lai tā turpinātu sniegt savus pakalpojumus. Jo vairāk tiek izmantoti platformas pakalpojumi un, jo vairāk pilsoņu tā sasniedz, jo vairāk attiecīgā platforma tiek akceptēta sabiedrības starpā. Tas ir ļoti noderīgi pašai platformai, jo tā pati par sevi var kļūt par spēcīgu politisko spēlētāju. Tomēr

⁷² Napolitano A. (2015). Lessons From Paris, Home to Europe's Largest Participatory Budget. Pieejams: <http://techpresident.com/news/25441/paris-experiments-participatory-budget-codesign> Skatīts: 11.04.2018.

⁷³ Turpat

⁷⁴ Turpat

⁷⁵ Definīcija - sistēmas programmatūras vai aparatūras spēja normāli funkcionēt gadījumā, ja tās funkcionēšanas apjoms vai konfigurācija tiek mainīta, piemēram, lietotāju skaita palielināšana nesamazina sniegto pakalpojumu apjomu, pāreja uz citu operētājsistēmu netraucē normālu sistēmas funkcionēšanu. Pieejams:

<http://termini.lza.lv/term.php?term=m%C4%93rogojam%C4%ABba&list=m%C4%93rogojam%C4%ABba&lang=LV> Skatīts: 13.04.2018.

tam ir gan savas priekšrocības, gan savi trūkumi kolektīvās inteliģences dalībniekiem, pilsoņiem un pašai demokrātijai.⁷⁶

Iniciatīvu autoriem, tiešsaistes platformas ievērojami vienkāršo piedalīšanās procesu un tiek samazinātas izmaksas, lai mobilizētu atbalstītājus. Brīvprātīgajiem un darbiniekiem nav nepieciešams zvanīt, rakstīt e-pastus, iet no vienas mājas uz otru vai stāvēt uz ielām, lai pārliecinātu pilsoņus parakstīties par iniciatīvām vai apmeklēt publiskās apspriešanas. Tiešsaistes platformas arī ievērojami paplašina ģeogrāfiskās teritorijas, kurās iniciatīvu autori var darboties. Teorētiski, tie var sasniegt jebkuru vietu visā pasaulē, ja vien ir pieejams internets.⁷⁷

Plašais cilvēku skaits, kurus var ātri mobilizēt, lai radītu spiedienu uz lēmumu pieņēmējiem, ir atstājis reāli taustāmu politisku ietekmi. Piemēram, 2012.gadā “Avaaz” platformas iniciatīva, kura piesaistīja vairāk nekā 2.8 miljonus atbalstītāju, lika Eiropas Parlamenta deputātiem balsot pret Viltušanas novēršanas tirdzniecības nolīgumu (*ACTA*) ieviešanu. Kā arī “*Right 2 Water*” iniciatīva 2013.gadā, kura sasniedza 1.8 miljonu cilvēku atbalstu, lai visiem cilvēkiem Eiropas Savienībā būtu pieeja tīram ūdenim.⁷⁸

Neskatoties uz šīm priekšrocībām, tiešsaistes kampaņu platformas var radīt arī reālus draudus. Dažādas mērķtiecīgi noskaņotas cilvēku grupas un tiešsaistes kampaņu platformas var bez jebkādam problēmām radīt savas iniciatīvas, kuru vienīgais mērķis būtu radīt dezinformāciju, kā arī iegūt pilsoņu atbalstu, plašsaziņas līdzekļu uzmanību un izvilināt finanšu līdzekļus.⁷⁹

Pilsoņiem, kolektīvās inteliģences platformas ļauj ērtā un vienkāršā veidā izteikt savu viedokli par tiem aktuālajām problēmām tieši lēmumu pieņēmējiem. Cilvēkiem nav nepieciešams rakstīt vēstules, ceļot, lai apmeklētu politiskos pārstāvjus, vai arī veltīt savu laiku, lai pievienotos demonstrācijās. Kā arī pilsoņiem nav nepieciešams pievienoties politiskajās partijās, lai tikai izteiktu savu viedokli.⁸⁰

Diemžēl tiešsaistes platformas nedod vienlīdzīgu iespēju visiem pilsoņiem. Cilvēku daļai, kurai nav piekļuves datoriem vai citiem digitālajiem rīkiem, tiek automātiski izslēgti, jo šo auditoriju, kolektīvās inteliģences platformām, nav iespējams sasniegt. Šajā auditorijā galvenokārt ir cilvēki, kuri ir veci un neprot izmantot kolektīvās inteliģences sniegtās iespējas,

⁷⁶ Citizens Initiative (2017). European Online Campaigning Platforms: A Comparative Overview. 3.lpp

⁷⁷ Turpat

⁷⁸ Turpat, 4.lpp

⁷⁹ Turpat

⁸⁰ Turpat

cilvēki, kuriem ir ļoti lielas veselības problēmas un tiem nav fiziski iespējams piedalīties šajā procesā vai arī cilvēki, kuri dzīvo lauku apvidos un nav pieejas internetam.⁸¹

Attiecībā uz demokrātiju, kolektīvās inteliģences platformas izveido papildu kanālu, caur kuru pilsoņi var izteikt savu viedokli un piedalīties lēmumu pieņemšanā. Ievēlētie pārstāvji bieži sūdzas par to, ka viņi saņem viedokļus un komentārus tikai no profesionāliem lobistiem, taču vēlētos labāk izprast tieši viņu vēlētāju vajadzības un vēlmes. Kolektīvās inteliģences platformas ļauj pārstāvjiem uzklaut viedokļus gan no lielāka skaita, gan no lielākas pilsoņu daudzveidības. Teorētiski, tiešsaistes pilsoņu iniciatīvas varētu ievērojami stiprināt demokrātiju, ļaujot iedzīvotājiem ietekmēt politikas ikdienu.⁸²

Diemžēl, realitātē, tiešsaistes platformu tiešā ietekme uz politiku bieži vien ir minimāla. Kādēļ minimāla? Jo ir ļoti daudz gadījumu, kad tiek savākti nepieciešamie paraksti no sabiedrības puses, lai iniciatīvu varētu iesniegt lēmumu pieņēmējiem, taču lēmumu pieņēmēji, neskatoties uz to, ka sabiedrība ir paudusi savu viedokli, iniciatīvu noraida. Rezultātā darbs, kurš ir ieguldīts gan no platformu uzturētāju puses, kā arī no sabiedrības puses, ir vējš.⁸³

⁸¹ Citizens Initiative (2017). European Online Campaigning Platforms: A Comparative Overview. 5.lpp

⁸² Turpat

⁸³ Turpat

2. PĒTĪJUMĀ IZMANTOTO METOŽU APRAKSTS

Autors sava darba empīriskajā daļā izmantos kvalitatīvo pētījuma metodi, daļēji strukturētu, padziļinātu interviju, kas palīdzēs noskaidrot un sasniegt autora izvirzītā darba mērķi - vai ManaBalss.lv, kā kolektīvā inteliģence platforma, ir sasniegusi un realizējusi savus mērķus.

2.1. Kvalitatīvo pētījumu metode

Kvalitatīvā izpēte sniedz plašāku problēmas vai parādības izpratni. Šo metodi biežāk izmanto, lai atbildētu uz tādiem jautājumiem – “kā?”, “kāpēc?” Tieši kvalitatīvie pētījumi ir pareizā izvēle, lai izprastu dažādas attieksmes. Tā sniedz iespēju iedziļināties kādas sabiedrības grupas problēmās vai izprast rīcības motivāciju.⁸⁴

Šajā gadījumā autors centīsies noskaidrot to, kāda bija motivācija dibināt ManaBalss.lv platformu, kā arī to, vai mērķis tika sasniegts.

2.1.2. Daļēji strukturēta, padziļināta intervija

Daļēji strukturēta intervija ir intervijas veids, kurā jau iepriekš tiek sagatavots to jautājumu saraksts, kuri varētu palīdzēt un būt noderīgi tādas informācijas iegūšanai, kas palielinātu iespēju sasniegt pētījuma mērķi. Galvenokārt jautājumi tiek formulēti tā, lai no intervējamās personas tiek sagaidītas brīvas atbildes, kas samazina personas noskaņošanu noteikti atbilžu sniegšanai. Ja ir nepieciešams iegūt detalizētāku informāciju, ir iespēja uzdot papildjautājumus. Daļēji strukturēta intervija nodrošina objektīvu un saskanīgu informāciju, līdz ar to, tas atvieglo tālāku informācijas apstrādi – klasificēšanu, kodēšanu un analīzi.⁸⁵

2.2. Respondentu raksturojums un atlases kritēriji

Kā galveno kritēriju respondentu atlasīšanā autors izvēlējās tos cilvēkus, kuri ir bijušas ļoti pietuvinātas personas šim kolektīvās inteliģences projektam, vai arī tādas vēl joprojām ir. Kā arī cilvēkus, kuri palīdzēja projektam attīstīties un kļūt tādām, kāds tas ir pašlaik.

Pavisam kopumā tika atlasīti 4 respondenti. Kristofs Blaus un Jānis Erts, kuri kopā dibināja ManaBalss.lv platformu. Imants Breidaks, kurš pašlaik ir platformas īpašnieks un vadītājs. Iveta Kažoka, kura ir pētniece, kas specializējusies labas pārvaldības un sabiedrības

⁸⁴ Sabiedriskās domas un tirgus izpētes centrs (2018). Kvalitatīvās izpētes metodes. Pieejams: <http://www.petijsumi.lv/kvalitativas-izpetes-metodes/> Skafīts: 24.04.2018.

⁸⁵ Geske A., Grīnfelds A. (2006). Izglītības pētniecība. LU Akadēmiskais apgāds

līdzdalības jautājumos kā Latvijas, tā Eiropas Savienības līmenī. Kā arī bija viena no viedokļu līderēm, pirms tika palaista platformas darbība.

2.3. Intervijas jautājumu izveide

Autors intervijas veikšanai izveidoja jautājumu protokolu. Jautājumu izveide tika veidota tā, lai noskaidrotu intervējamo domas par to, vai ManaBalss.lv, kā kolektīvās inteligences platforma, ir sasniegusi tās mērķus. Tādēļ jautājumi tika balstīti un virzīti tā, lai sasniegtu autora izvirzīto bakalaura darba mērķi.

Autors intervijas balstīja uz jau iepriekš izveidotiem jautājumiem. Taču, ņemot vērā to, ka tās ir daļēji strukturētas intervijas, tad tiek pieļauta iespēja, ka intervijās var būt gan jautājuma secību, gan formulējuma maiņa. Tādēļ intervijas laikā radās jauni jautājumi, kā arī bija jautājumi, kuri intervētajai personai netika uzdoti.

2.4. Interviju norise

Pirmā intervija norisinājās ar respondentu Kristofu, tā bija telefonintervija, jo intervējamā personā nedzīvo Latvijā, 24.aprīlī, intervijas ilgums bija 20 minūtes. Intervijas gaitā neradās nekādas problēmas. Respondents atbildēja uz visiem autora uzdotajiem jautājumiem.

Otrā intervija norisinājās ar respondentu Ivetu Kažoku, tā bija telefonintervija, jo intervējamā persona bija ļoti aizņemta, 25.aprīlī, intervijas ilgums 22 minūtes. Intervijas gaitā neradās nekādas problēmas. Respondents ļoti tieši un konkrēti atbildēja uz visiem jautājumiem, kurus uzdeva autors.

Trešā intervija norisinājās ar respondentu Jāni Ertu, viņa darba vietā Rīgā, Senču ielā 4, 26.aprīlī, intervijas ilgums 20 minūtes. Intervijas gaitā neradās nekādu problēmu. Taču jāatzīst, ka, rakstot intervijas transkriptu, mūzika, kura skanēja birojā, bija arī dzirdama intervijas ierakstā, līdz ar to, bija daudz vairāk jāieklausās tajā, ko intervējamais saka. Autors var secināt to, ka labāk izvēlēties tādas telpas, kur būs pēc iespējas mazāka fona skaņa, lai pēc tam neapgrūtinātu sevi ar intervijas transkriptu (sk. 1.pielikumu).

Ceturtā intervija norisinājās ar respondentu Imantu Breidaku, viņa darba vietā Rīgā, 11.novembra krastmalas ielā 35, 27. aprīlī. Intervijas ilgums 40 minūtes. Intervijas gaitā neradās nekādu problēmu. Respondents savas atbildes, kuri tika uzdoti jautājumu gaitā, ļoti argumentēti pamatoja.

Autors var secināt, ka intervijas bija ļoti veiksmīgas un respondenti sniedza nepieciešamās atbildes uz visiem autora interesējošajiem jautājumiem. Respondenti bija gan

atklāti, gan atbildēja ļoti detalizēti uz uzdotajiem jautājumiem. Autoram bija ļoti interesanti padiskutēt ar respondentiem par dažādiem jautājumiem, kā arī uzzināt daudz jaunas lietas.

2.5. Pētījuma analīzē izmantotās kategorijas

Bakalaura darba ietvaros veikto daļēji strukturēto padziļināto interviju pamatā ir kategorijas jeb dziļo interviju tēmas un attiecīgie jautājumi:

1. Motivācija dibināt ManaBalss.lv platformu – kāda bija Jūsu motivācija dibināt ManaBalss.lv?; Vai politiskā situācija kaut kādā veidā ietekmēja Jūsu lēmumu dibināt šo platformu?;
2. Mērķis dibināt ManaBalss.lv platformu – ar kādu mērķi tika dibināta ManaBalss.lv platforma?; Kā Jums šķiet, vai ir sasniegts sākotnējais mērķis?; Vai sastapāties ar kādām grūtībām veidojot platformu?;
3. Platformas efektivitātes novērtējums – vai ManaBalss.lv pastāvēšana palīdz mobilizēt sabiedrību un veicina lielāku līdzdalību?; Vai ManaBalss.lv palīdz Saeimas darbībai?; Vai var uzskatīt, ka ManaBalss.lv ir visefektīvākais rīks kā veicināt pilsoņu līdzdalību digitālajā vidē?; Vai šāda platforma veido sabiedrību zinošāku?;
4. ManaBalss.lv platformas panākumu atslēga un tās vājās puses – kādēļ ManaBalss.lv kļuva par vienu no visveiksmīgākajām šāda veida platformām?; Vai ManaBalss.lv ir arī kādas nepilnības vai vājās puses?;
5. Lēmumu pieņēmēju attiecības ar sabiedrību – Kā varētu panākt to, ka lēmumu pieņēmēji vairāk ieklausās sabiedrības viedokļos?

3. EMPĪRISKAIS PĒTĪJUMS PAR MANABALSS.LV

3.1. Motivācija dibināt ManaBalss.lv platformu

Autors, bakalaura darba ietvaros, vēlējās uzzināt, kādi faktori ietekmēja to, kādēļ tika dibināta kolektīvas inteliģences platforma ManaBalss.lv. Līdz ar to, dibinātājiem, kā arī pārējiem diviem respondentiem tika uzdoti sekojoši jautājumi: “kāda bija Jūsu motivācija dibināt ManaBalss.lv?” un “vai politiskā situācija kaut kādā veidā ietekmēja lēmumu dibināt šo platformu?”.

K.Blaus savās atbildēs galvenokārt uzsvēra to, ka viņš redzēja, ka Latvijas sabiedrība vēlas redzēt pārmaiņas, tā spēj aktīvi mobilizēties. Kā arī, protams, paša respondenta un sabiedrības neapmierinātība pret politisko situāciju valstī.

Mēs redzējām to, ka Latvijas sabiedrība ir ļoti aktīva, it īpaši jaunā paaudze, redzējām arī to, ka protam ļoti ātri mobilizēties uz noteiktām lietām, kā piemēram, Dziesmu svētkiem, Lielo Talku. Reizē arī tas, ka mūs neapmierināja politiskā situācija valstī, noteikta politiskā elite kontrolēja ļoti lielu politisko ikdienu. Kā arī, ka vecie cilvēki visu laiku Saeimā sabalsoja vienus un tos pašus cilvēkus. Likās, ka jaunieši ir pieraduši tikai pie digitālajām lietām, viņi nav diez ko aktīvi vēlēšanās, kā arī tieši tā ir sabiedrības daļa, kura visaktīvāk izmanto iespējas, ko sniedz digitālās lietas. Tādēļ izlēmām, ka ir nepieciešams radīt veiksmīgu mehānismu, kas veicinātu pilsoņu līdzdalību demokrātiskajos procesos. Jauniešiem ir idejas, viņi nevēlas iet grūtāko ceļu – veidot kaut kādus piketus, stāties organizācijās. Tas šķita vienkārši, izveidot platformu, kurā cilvēkiem būtu iespēja dalīties ar savām idejām. Likās, ka mēs varētu izmantot šādu potenciālu – sniegt Latvijas sabiedrībai ērtu rīku, ar kuru viņi varētu līdzdarboties. Piemēram, Lielajā Talkā par visu jau ir padomāts, būs visi nepieciešamie rīki, cilvēkam ir tikai nepieciešams ierasties uz sev patīkamāko vietu.⁸⁶

Līdzīgi kā K.Blaus gadījumā, arī J.Erts vēlējās pierādīt to, ka Latvijas sabiedrība spēj mobilizēties, kā arī, ka sabiedrība spēj paust un definēt savas idejas. Spīts pret politisko situāciju veicināja J.Erts motivāciju piedalīties šāda veida projektā.

Es tajā laikā strādāju reklāmas nozarē, arī šajā nozarē ir šis stereotips, ka cilvēki ir pārāk kūtri un tie nekur, nekad neiesaistīsies un apgalvos, ka viss ir slikti. Gribējās pierādīt, ka politiskajos procesos sabiedrība, pirmkārt, daudz vairāk iesaistīsies un līdzdarbosies, ja tiks sniegts atvieglināts līdzdalības mehānisms. Otrkārt, pierādīt to, ka sabiedrība spēj definēt un paust savas

⁸⁶ Intervija ar Kristofu Blaus

idejas, lai gan jāatzīst, ka sabiedrība nav spējīga definēt ideju juridiskajā valodā un normatīvajos aktos, jo tur ir nepieciešamas specifiskas zināšanas un nav nepieciešamība to katram pārzināt. Būtībā, daļējs spīts pierādīt to, ka sabiedrība nav tik dumja un tik kusla kā par viņu domā lēmumu pieņēmēji.⁸⁷

Visu respondentu atbildēs tika saņemta pozitīva atbilde uz jautājumu, vai politiskā situācija ietekmēja to, ka tika dibināta ManaBalss.lv platforma, piemēram, ļoti interesanti atbildēja respondents, kurš sacīja, ja jau valstī viss būtu bijis kārtībā, šādas platformas nepieciešamība nebūtu bijusi. “Domāju, ka viennozīmīgi ietekmēja. Varētu jau teikt arī tā, ja ar politisko situāciju valstī viss būtu kārtībā, nebūtu nepieciešamība un nebūtu motivācija, veidot šādu digitālo platformu, jo tam nebūtu nekādas jēgas”.⁸⁸

J.Erts savā atbildē minēja vairākus iemeslus – lēmumu pieņēmēju vienaldzību pret sabiedrības interesēm, organizācijas neesamība, kura aizstāvētu sabiedrības viedokļus, kā arī pasākumu “Oligarhu kapusvētki”.

Jā, ietekmēja, pirmais iemesls bija spīts pret lēmumu pieņēmēju daļēju vienaldzību. Otrs iemesls, pie tā, ka demokrātija mums ir salīdzinoši jauna un nav kvalitatīvas organizācijas, kura pārstāvētu sabiedrības viedokli un intereses, vajadzēja radīt mehānismu, kurš attiecīgi veidotu lielāku plūsmu ar idejām, aiz kurām ir nevis atsevišķi cilvēki, bet liela daļa sabiedrības un kuru, tādēļ lēmumu pieņēmēji nedrīkst ignorēt. Trešais iemesls – Oligarhu kapusvētki.⁸⁹

I.Kažoka uzskata, ka politiskā vide 2011.gadā, bija ļoti laba tam, lai šāda mēroga platforma tiktu palaista, jo iepriekšējos gados bieži tika rīkoti referendumu, taču bija nepieciešami citi rīki, kā sabiedrību iesaistīt lēmumu pieņemšanā. ManaBalss.lv platformas ideja, parakstīties par konkrētām iniciatīvām, sniedza šādu iespēju līdzdarboties.

2010., 2011.gads bija tāda kā Latvijas referendumu ēras noslēguma fāze, proti, bija noorganizēti vairāki referendumu un 2011.gadā vēl priekšā stāvēja referendums par divām valsts valodām un līdz ar to, jautājums par to, kā cilvēkus iesaistīt lēmumu pieņemšanā ne tikai caur referendumiem, bet arī ar citiem paņēmieniem, lielā mērā bija darba kārtībā. Tāpat, tajā brīdī, kad Kristofs un Jānis publiskoja ManaBalss.lv ideju plašākai sabiedrībai, parādot arī mājaslapu, kurā ir iespējams parakstīties par konkrētām iniciatīvām, Latvijā jau bija izsludinātas ārkārtas

⁸⁷ Intervija ar Jāni Ertu

⁸⁸ Intervija ar Kristofu Blaus

⁸⁹

vēlēšanas, kas padarīja uz politiskā un sabiedriskā konteksta ManaBalss.lv pilotēšanai par ļoti piemērotu. Tā kā es teiktu, ka pavisam noteikti, kad 2010., 2011.gada fons lielā mērā palīdzēja ManaBalss.lv kļūt par platformu, kādu to redzam mēs šobrīd.⁹⁰

Pēc I.Breidaka domām, sabiedrība bija tieši tā, kura prasīja pēc mehānismiem ar kuriem būtu iespējams līdzdarboties politiskajos procesos. Bija nepieciešams risināt uzticības krīzi, kura bija izveidojusies pēc finanšu krīzes.

Tik tiešām bija pieprasījums pēc kaut kādām politiskajām pārmaiņām, to es arī esmu dzirdējis no Saeimas Administrācijas vadītājas Karinas Pētersones, kad bija pieprasījums no sabiedrības puses pēc pārmaiņām, tajā laikā arī bija Oligarhu kapusvētki. Viens no veidiem, kā aktīvā sabiedrības daļa reaģēja, bija, ka tā meklēja veidus, kā mainīt esošo situāciju, kā risināt uzticības krīzi, kura bija radusies finanšu krīzes rezultātā, kā arī stiprināt Latvijas demokrātiju. Līdz ar to var secināt, ka tā laika politiskais klimats pilnīgi noteikti bija par labu tam, ka tiek meklētas jaunas līdzdalības formas.⁹¹

Secinājumi:

1. Laikā, kad par platformas dibināšana bija tikai ideja, sabiedrības uzticība politiskajai situācijai bija ļoti zema. Sabiedrība vēlējās līdzdarboties demokrātiskajos procesos, taču nevēlējās iet garākos ceļus – veidot piketus, iesaistīties organizācijās, rīkot referendumus, jo tas šķita gan grūti, gan nenesa lielus rezultātus. Pēc respondentu domām, bija nepieciešams izveidot mehānismu, kurš veicinātu sabiedrības iesaisti vienkāršākā veidā.
2. Visi respondenti atzina, ka galvenā motivācija dibināt ManaBalss.lv platformu bija tā, ka lēmumu pieņēmēji neieklausījās vai tikai daļēji ieklausījās sabiedrības paustajos viedokļos, kā arī Latvijā nebija tādas organizācijas, kura pārstāvētu sabiedrības viedokļus. Bija nepieciešams lēmumu pieņēmējiem pierādīt to, ka sabiedrība var mobilizēties un tā spēj definēt, kā arī paust savas idejas.
3. Sabiedrība meklēja veidus kā iesaistīties, meklēja veidus kā mainīt esošo situāciju, situāciju, kurā ir liela uzticības krīze, kura bija radusies finanšu krīzes rezultātā. Sabiedrība vēlējās stiprināt demokrātiju, taču ar jauniem līdzekļiem, mehānismiem un paņēmieniem. Vienīgais uzdevums – kādām šādu mehānismu sabiedrībai vajadzēja piedāvāt.

⁹⁰ Intervija ar Ivetu Kažoku

⁹¹ Intervija ar Imantu Breidaku

3.2. Mērķis dibināt ManaBalss.lv platformu

Lai sasniegtu bakalaura darba mērķi, autors respondentiem uzdeva jautājumus: “ar kādu mērķi tika dibināta ManaBalss.lv platforma” un “pēc Jūsu domām, vai mērķis ir panākts”. Galvenokārt visi respondenti atbildēja to, ka mērķis bija sniegt Latvijas sabiedrībai mehānismu ar kura palīdzību varētu veicināt līdzdarbošanos demokrātiskajos procesos. Vietu, kurā būtu iespēja paust savu viedokli un idejas. Platforma, caur kuru tiktu stiprināta demokrātija.

ManaBalss.lv dibinātāja J.Erts mērķis bija izveidot tādu platformu, kura veicinātu sabiedrības iesaisti demokrātiskajos procesos, kā arī vietu, kurā tie varētu iesniegt savas idejas. “ManaBalss.lv platforma tika dibināta ar tādu mērķi, ka mēs sniedzam Latvijas sabiedrībai rīku ar kuru veicināt līdzdarbošanos demokrātiskajos procesos. Mēs vēlējamies radīt tādu vidi, kura būtu pozitīva tiem iedzīvotājiem, kuri vēlas paust savas idejas, kā arī padarīt Latvijas valsti labāku”.⁹²

Ļoti līdzīgi domā arī K.Blaus. Platformas dibināšanas mērķis bija “sniegt Latvijas sabiedrības daļai, kura ir aktīva, veidu, kā līdzdarboties un iesaistīties. Vēlējamies, lai cilvēkiem ir vieta, kurā tie varētu iesniegt savas idejas jeb iniciatīvas”.⁹³

I.Breidaks savā uzvēra to, ka platformas dibināšanas mērķis bija stiprināt demokrātiju un stiprināt pilsoņu iesaisti demokrātiskajos procesos, lai gan atzina to, ka sākotnējais dibināšanas mērķis bija pavisam cits – platforma bija paredzēta kā rīks, lai veidotu referendumus un parakstītos par tiem tiešsaistes vidē, taču šī ideja izgāzās.

ManaBalss.lv platforma tika dibināta ar mērķi stiprināt demokrātiju un demokrātijas naratīvu Latvijā, stiprināt pilsoņu iesaisti un sniegt sabiedrībai tādu platformu, kurā ir iespējas paust savas demokrātiskās idejas. Lai gan no sākuma bija plāns, ka tiks dibināta platforma, kurā būs iespējams veidot digitālos referendumus, taču šī ideja izgāzās, jo tā bija pārāk ambicioza, tādēļ caur ekspertu sarunām tika nolemts, ka tiks dibināta platforma, kādu to mēs redzam šobrīd.⁹⁴

Arī I.Kažoka savā atbildē minēja to, ka platforma sākotnēji ir bijusi kā rīks, kurā varēs parakstīties par referendumiem, taču šī ideja izgāzās, jo Saeima nevēlējās, lai sabiedrība referendumos parakstītos, neizmantojot e-parakstu. Līdz ar to, platformas mērķis mainījās – izveidot platformu, kurā cilvēkiem būtu iespēja paust un parakstīties par iniciatīvām, kas veicinātu līdzdarbošanos Latvijas demokrātiskajos procesos.

⁹² Intervija ar Jāni Ertu

⁹³ Intervija ar Kristofu Blaus

⁹⁴ Intervija ar Imantu Breidaku

Sākotnējā doma bija portāls, kurš ļaus cilvēkiem parakstīties par jauna referenduma parakstīšanu, bet tajā brīdī tas nebija iespējams, jo Saeima nebija pārliecināma atļaut parakstīties par referendumu ierosināšanu internetā, neizmantojot e-parakstu. Tad, ja es pareizi atceros, es viņiem ieteicu tādu risinājumu, kurš būtu tā sauktais “agenda setting initiative”, proti, iniciatīvas, kuras nāktu no sabiedrības puses uz parlamentu, bet kuru rezultāts nebūtu referendums, bet gan apspriešanas process tieši parlamentā. Mūsu sākotnējā doma bija, ka tajā brīdī, kad iniciatīva ir savākusi nepieciešamo balsu skaitu, tad attiecīgās iniciatīvas autors būtu tiesīgs Saeimas plenārsēdēs no tribīnes deputātiem izstāstīt, kādēļ šī ideja ir nopietni apsverama. Tad tajā brīdī, kad Kristofs un Jānis saprata, ka ManaBalss.lv visticamāk nevarēs izmantot tīri referenduma ierosināšanai, tad nākamais variants bija šo portālu izmantot, kā veidu, kā aktīviem sabiedrības pārstāvjiem iekļūt Saeimā ar savu ideju un likt deputātiem šo ideju uzklaut un tajā ieklausīties.⁹⁵

Lai spētu pierādīt to, vai autora izvirzītā bakalaura darba hipotēze pierādās vai nepierādās, respondentiem tika uzdots jautājums: “vai Jūsaprāt platformas sākotnējais mērķis ir sasniegts?” Respondenti uz jautājumu atbildēja pozitīvi, piesardzīgāka bija Kažokas kundze, jo viņa uzskata, ka pašlaik ir par ātru un nav iespējams izmērīt un novērtēt to, vai ManaBalss.lv platforma ir tiešām sasniegusi savus dibināšanas mērķus.

Pēc J.Erts domām, dibināšanas mērķis ir sasniegts. Tam esot trīs iemesli.

Pirmkārt, ņemot vērā to, ka mēs pusgada laikā, kad mēs palaidām platformu, mūs pieminēja Baraks Obama savā prezentācijā un izcēla mūs kā vienus no izcilākajiem atvērtās demokrātijas sasniegumiem pasaulē, kā arī Eiropas Komisija iepazīstināja pārējās ES dalībvalstis ar veiksmīgo ManaBalss.lv projektu. Otrkārt, mēs pierādījām lēmumu pieņēmējiem to, ka sabiedrība spēj nākt gan klajā ar savām idejām, gan arī tās paust. Treškārt, mēs esam devuši Latvijas sabiedrībai mehānismu, lai veicinātu līdzdarbošanos demokrātiskajos procesos, kurš arī reāli funkcionē.⁹⁶

K.Blaus uzskata, ka mērķis ir panākts tādēļ, ka platforma ir iegājusies politiskajā ikdienā. Ja cilvēks vēlēšies realizēt kādu ideju, viņš ManaBalss.lv apsvērs kā vienu no tām vietā, kur tas būs izdarāms.

Uzskatu, ka noteikti mērķis ir sasniegts. Portāls ir iegājis politiskajā ikdienā, visi zina to, ka ManaBalss.lv portāls pastāv. Pēc manām domām, teju katrs otrais Latvijas iedzīvotājs ir

⁹⁵ Intervija ar Ivetu Kažoku

⁹⁶ Intervija ar Jāni Ertu

apmeklējis platformu. Manuprāt, nav īsti neviens tāds, kurš Latvijā nav dzirdējis par šādu platformas esamību. Ja cilvēkam ir ideja, kuru viņš vēlas realizēt, viņš ManaBalss.lv portālu apsvērs kā vienu no instrumentiem, lai realizētu šo ideju.⁹⁷

Tas, ka platformas ManaBalss.lv dibināšanas mērķi ir sasniegti, liecina tas, ka ManaBalss.lv platforma pārspēj citas līdzīgas iniciatīvu platformas visā pasaulē, kas liek secināt to, ka ir sasniegts daudz vairāk nekā citas platformas to ir spējušas sasniegt, uzskata I.Breidaks.

To var secināt pēc rezultātiem. Ja mēs salīdzinām ManaBalss.lv platformu ar citām līdzīgām platformām pasaulē, mēs redzam, ka ManaBalss.lv pārspēj 99% citu platformu, tad ir skaidrs, ka ir izdarīts kaut kas labāks kā citiem. Arī iekšējais mērķis ir sasniegts. Iekšējais mērķis, manuprāt, bija tāds, dot cilvēkiem darbarīku ar kuru sabiedrība varētu izmainīt Latviju, negaidot nākamās vēlēšanas.⁹⁸

Pēc I.Kažokas domām, ir par agru spriest, vai platforma ir sasniegusi savus dibināšanas mērķus, jo neesot instrumentu, kas to parādītu un spētu novērtēt.

Ir par agru spriest, vai mērķis ir panākts, jo, ja mēs skatāmies uz cilvēku ticībām ietekmēt Latvijas valdības un Parlamenta pieņemtos lēmumus, tad pēdējos gados tie dati būtu jāpārbauda, jo, manuprāt, Eurobarometrs rāda to, ka šī ticība ir uzlabojusies, salīdzinot ar to bedri, kurā mēs bijām krīzes laikā un arī nedaudz pēckrīzes laikā. Tas varētu būt viens no kritērijiem, vai sabiedrība kopumā tic savām spējām ietekmēt lēmumu pieņemšanu. Otrs ir jautājums par sabiedrības aktīvismu, vai cilvēki reāli arī vairāk iesaistās lēmumu pieņemšanā, attiecībā uz šo otro momentu, runa ir par to, ka šobrīd izdarīt kādu novērtējumu, manā rīcībā nav datu, ka sabiedrības aktīvisms kopumā pēdējos gadus ir audzis, krities vai stāvējis uz vietas. Taču ticība savām spējām ietekmēt lēmumus noteikti ir augstāka nekā tas bija pirms ManaBalss.lv platformas, bet vai ir lielāka cilvēku aktivitāte, es nezinu, nezinu arī to, kā to varētu novērtēt.⁹⁹

Lai gan var secināt, ka ir bijuši vairāki iemesli, kādēļ ir tikusi dibināta ManaBalss.lv platforma, protams, neiztikt ar izaicinājumiem, platformas dibinātāji saskārās ar vairākām grūtībām, kā piemēram, tas, ka nācās veltīt deviņus līdz desmit mēnešus sagatavošanās darbiem, pirms platforma tika palaista, šādi sagatavošanās darbi bija nepieciešami tādēļ, lai tā būtu

⁹⁷ Intervija ar Kristofu Blaus

⁹⁸ Intervija ar Imantu Breidaku

⁹⁹ Intervija ar Ivetu Kažoku

veiksmīga un spētu efektīvi funkcionēt, gadījumā, ja šādi sagatavošanās darbi nebūtu notikuši, platforma, pēc viņu domām, būtu izgāzusies un pārstājusi strādāt.

Visgrūtākais bija tas, ka mēs deviņus mēnešus strādājām ar dažādiem viedokļu līderiem, ar biedrībām, ar žurnālistiem, ar organizācijām, ar partijām. Un gatavojām viņus tam, ka Latvijā būs šāda platforma un maksimāli iesaistījām visas puses. Lai visas puses jūt to, ka šāda līdzdalības platforma būs pieejama. Mēs zinājām, ja mēs vēlamies izveidot šādu platformu, mums ir jāinvestē daudz laiks, lai sagatavotu attiecīgo vidi. Jo, ja mēs būtu atnākuši klajā vienkārši ar platformu, tad izveidotos tā, ka būtu šausmīgi liela pretestība. Mums pārņemtu to, ka nekas nav pārdomāts, kā arī būtu ļoti liela greizsirdība un neapmierinātība, un argumenti no dažādām pusēm, ja mēs nebūtu visu iepriekš kārtīgi sagatavojuši, pārdomājuši, kā arī iesaistījuši visas puses. Tas arī bija visgrūtākais – sagatavošanās darbi deviņu mēnešu garumā.¹⁰⁰

Laiks, kurš tika atvēlēts sagatavošanās darbiem un bailes, tās bija divas vislielākās grūtības J.Erts gadījumā, laiks, jo institūciju eksperti nespēja uzreiz palīdzēt ar to, kā formulēt un attīstīt platformas idejas. Bailes no deputātu puses, jo likās, ka ideja netiks atbalstīta, ja platformas ideja netiks atbalstīta, platforma vienkārši nesāks savu darbību.

Pirmā grūtība bija laiks, kurš tika atvēlēts, lai precizētu reālo risinājumu, ilgs laiks paiet, jo bieži vien institūciju ekspertu piegājiens ir, ka viņi tikai klausās, nevis palīdz formulēt, kā ideju attīstīt. Piemēram, nepietiks tikai ar divām līdz trijām diskusijām, būs nepieciešamas vismaz divdesmit, jo pirmās piecas līdz desmit diskusijas tu malies un mēģini spiest laukā idejas, kā varētu attīstīt manu ideju un tikai pēc tam eksperti tev palīdz noformulēt tavu ideju. Otrā lieta bija lielās bailes no deputātu puses, it īpaši no tiem deputātiem, kuri bija jau gados, jo “kas tad notiks, ja sabiedrība varēs tā vienkārši likt un paust savas idejas”, likās, ka deputāti neatbalstīs šādas idejas ieviešanu, jo bija liela neuzticēšanās. Neuzticēšanās abos virzienos, gan deputātiem uz sabiedrību, gan sabiedrībai uz deputātiem.¹⁰¹

Secinājumi:

1. Dibinātāju pirmais platformas dibināšanas mērķis bija izveidot elektronisko referendumu platformu, kurā būtu iespējams rīkot referendumus tiešsaistē, taču šis mērķis izgāzās, jo Saeima nevēlējās, lai sabiedrība referendumos parakstītos, neizmantojot e-parakstu. Platformas dibinātājiem nācās mainīt savu sākotnējo ideju

¹⁰⁰ Intervija ar Kristofu Blaus

¹⁰¹ Intervija ar Jāni Ertu

un mēģināt veidot citu mehānismu ar kuru iesaistīt sabiedrību demokrātiskajos procesos.

2. Līdz ar to, tika dibināta ManaBalss.lv platforma ar mērķi sniegt Latvijas sabiedrībai mehānismu ar kura palīdzību varētu veicināt līdzdarbošanos demokrātiskajos procesos. Sabiedrībai tika izveidota platforma, kurā iedzīvotāji varētu un vēlētos paust savas idejas jeb iniciatīvas, zinot to, ka, savācot nepieciešamo parakstu skaitu, lēmumu pieņēmējiem šīs idejas būtu jāizskata.
3. Pēc respondentu domām, visgrūtākais platformas dibināšanā bija tas, ka tika veltīts ļoti daudz laika, lai runātu ar viedokļu līderiem, biedrībām, organizācijām un partijām. Šādas diskusijas bija nepieciešamas, lai uzzinātu ekspertu viedokli par to, ko varētu uzlabot platformas darbībā, pirms tā ir palaista, kā arī, lai sagatavotu attiecīgo vidi, lai platforma būtu veiksmīga un pildītu savas funkcijas.
4. Teju visi respondenti atzina to, ka platformas mērķis ir sasniegts. Sabiedrība platformu izmanto ikdienā, portāls veicina līdzdarbošanos demokrātiskajos procesos, kurš arī reāli pilda savas funkcijas – ir pieņemtas vai daļēji pieņemtas 17 iniciatīvas. Platforma ir pierādījusi lēmumu pieņēmējiem to, ka sabiedrība spēj nākt klajā ar savām iniciatīvām un tās paust. Ja cilvēkam ir ideja, kuru tas vēlas realizēt, tas apsvērs kolektīvās inteliģences platformu ManaBalss.lv kā vienu no rīkiem, lai realizētu savu ideju.

3.3. Platformas efektivitātes novērtējums

Lai autors spētu izprast to, kādus rezultātus sniedz ManaBalss.lv platforma, respondentiem tika uzdoti sekojoši jautājumi: “pēc Jūsu domām, vai ManaBalss.lv palīdz Saeimas darbībai?”, “vai ManaBalss.lv pastāvēšana palīdz mobilizēt sabiedrību un veicina lielāku līdzdalību?”, “vai šāda platforma veido sabiedrību zinošāku?” un “vai var uzskatīt, ka ManaBalss.lv ir visefektīvākais rīks kā veicināt pilsoņu līdzdalību digitālajā vidē?”

Attiecībā uz to, vai ManaBalss.lv platforma palīdz Saeimas darbībai, visi respondenti atbildēja pozitīvi. Platformas esamība palīdz mainīt domāšanas veidu, tā uzskata J.Erts.

Platforma vislabāk palīdz mainīt domāšanas veidu. Ja iepriekš deputātiem bija ļoti grūti runāt ar sabiedrību, kā arī viņi izvairījās to darīt. Deputāti vienkārši ignorēja tevi, ja tu neesi attiecīgajā jomā, piemēram, finanšu pārstāvis. Tad tagad ir tas, ka, līdz ar platformas ienākšanu Latvijā, deputātiem ir mainījies domāšanas veids, tie saprot, ka ir jādiskutē par sabiedrības uzliktajām idejām. Respektīvi tev ir jāatbild un tev ir jāpārstāv sabiedrības idejas. Platformā ir vairākas

lietas, kuras ir nepieciešams mainīt, taču platformas pamatbūtība ir instruments, kurš stimulē paradumu maiņu, kādā veidā notiek komunikācija starp sabiedrību un lēmumu pieņēmējiem.¹⁰²

Platforma sniedz iespēju deputātiem vieglāk uzklaut un izprast sabiedrību, tā ļauj deputātiem saprast, ko sabiedrība vēlas. Kā arī, ManaBalss.lv platforma vairo uzticību Saeimas darbam, jo sabiedrība saprot, ka pilnībā tā netiek ignorēta no lēmumu pieņēmēju puses. “Galvenais jau ir tas, ka sabiedrība Saeima tic. ManaBalss.lv dod lielisku iespēju cilvēkus sadzirdēt un uzklaut. Kā arī atbalstīt tādas idejas un pieņemt tādus likumus, kādus interesē sabiedrība. Protams, tas palīdz Saeima izskatīties labāk un tas palielina sabiedrības ticamību Saeimai”.¹⁰³

Lai gan ManaBalss.lv palīdz saprast deputātiem to, ko sabiedrība vēlas un kādas problēmas ir aktuālas, kuras vajadzētu mēģināt lēmumu pieņēmējiem novērst, pēc Ivetas domām, nevar zināt, vai platforma ir visefektīvākais risinājums, jo iniciatīvas nepaskaidro to, kā konkrēti tās pārvērst par likumu vai jaunu politiku.

Manabalss.lv palīdz deputātiem orientēties uz to, kādi jautājumi sabiedrībai sāp un kuriem var atrast pietiekami lielu dažu sabiedrības grupu atbalstu pārvēršanai likumu formā. Bet es noteiktu uzskatu, ka ManaBalss.lv noteikti palīdz deputātiem kā tāds problēmu uzrādītājs, taču es neesmu līdz galam pārliecināta, vai ManaBalss.lv ir efektīvākais piedāvājums risinājumiem, tomēr tās idejas, kuras ManaBalss.lv tiek publicētas ir vairāk noformulētas vispārīgā valodā, bez tādiem ļoti konkrētiem instrumentiem kā tās pārvērst par likumu vai jaunu politiku. Kā problēmu uzrādītājs, pavisam noteikti, ManaBalss.lv ir noderīga.¹⁰⁴

ManaBalss.lv platforma sniedz Saeimai vēl vienu rīku, kura tā var izmantot savā labā jeb platformu, kura var tikt izmantota politiskajai kampaņošanai. Klasiski, likumprojektus ierosina Ministru Kabinets un deputāti, tad tagad arī pilsoņi, Vienlaicīgi ir jāapzinās, ka procentuāli kolektīvie iesniegumi veido ārkārtīgi mazu darba apjomu. Tikai tad, ja kolektīvo iesniegumu skaits desmit kārtosies, tad var tikt runāts par administratīvo slogu, bet šobrīd šis administratīvais slogs ir ārkārtīgi niecīgs.

Ja mēs skatāmies no Saeimas perspektīvas, jā, jo Saeimas deputātiem tas paver vēl vienu politiskās kampaņošanas platformu, pat ja deputāti paši nesniedz savas iniciatīvas vai idejas, tad

¹⁰² Intervija ar Jāni Ertu

¹⁰³ Intervija ar Kristofu Blaus

¹⁰⁴ Intervija ar Ivetu Kažoku

vismaz tie aizstāv vai kritizē iniciatīvas, tas arī ir kampaņošanas paveids, jo deputāts strādā uz konkrēta elektorāta. Līdz ar to, jā, Saeimas darbā tas palīdz, bet vienlaicīgi ir arī jāsaprot, kad no darba apjoma viedokļa, ManaBalss.lv pilsoņu kolektīvie iesniegumi rada papildus darbu Saeimai.¹⁰⁵

Uz jautājumu, vai ManaBalss.lv pastāvēšana palīdz mobilizēt sabiedrību un veicina lielāko līdzdalību, respondenti atbildēja apstiprinoši. “Jā. Noteikti. ManaBalss.lv veicina šos procesus”.¹⁰⁶

Līdz ar platformas ienākšanu politiskajā ikdienā, sabiedrības līdzdarbošanās demokrātiskajos procesos ir daudz vienkāršāka, tā sniedz cilvēkiem bez lielas piepūles līdzdarboties. “Platforma veicina to, ka process ir atvieglotāks. Cilvēkiem ir nepieciešams darīt daudz mazāk, lai līdzdarbotos”.¹⁰⁷

Platformas efektivitāti var novērtēt pēc rezultātiem, tā uzskata I.Breidaks, jo neviena cita platforma Latvijas vidē nav bijusi tik veiksmīga kā tā ir ManaBalss.lv. Taču tiek uzsvērts tas, ka platforma var būt vēl efektīvāka.

ManaBalss.lv septiņu gadu laikā ir pierādījusi to, ka tā spēj mobilizēt sabiedrību, gan arī veicina lielāku līdzdalību. Latvijā pastāv arī citas platformas, taču tās nav tik veiksmīgas, kā piemēram, balsojam.lv un peticijas.com. ManaBalss.lv viennozīmīgi ir tā platforma, kura šobrīd to dara visefektīvāk, taču mūsu plāns ir darīt to vēl efektīvāk. Mēs jūtam to, ka mēs vēl varam augt un attīstīties, aktīvo sabiedrības daļu jeb 200 tūkstošus mēs jau esam sasnieguši, kas atkal liek secināt to, ka ManaBalss.lv pastāvēšana palīdz mobilizēt sabiedrību un veicina lielāku līdzdalību.¹⁰⁸

Platforma var tikt uzskatīta par rīku, kurš mobilizē sabiedrību, jo gadījumā, ja cilvēkam būs kāda ideja, kuru tas vēlēties realizēt vai vismaz censties realizēt, tas izmantos ManaBalss.lv sniegtās iespējas. “Ja cilvēki grib nākt klajā ar kādu iniciatīvu un viņi vēlas, lai tiktu nodrošināts vismaz tas, ka deputāti uzklausa šo ideju, kā pirmo risinājumu, manuprāt, šobrīd izvēlās tieši ManaBalss.lv. No vienas puses, jā, var uzskatīt, ka tas ir sabiedrības mobilizācijas instruments.”¹⁰⁹ Taču vienlaikus respondents iezīmē arī to, ka ManaBalss.lv varētu būt iemesls, kādēļ Latvijas valstī pēdējo gadu laikā nenotiek referendumu.

¹⁰⁵ Intervija ar Imantu Breidaku

¹⁰⁶ Intervija ar Jāni Ertu

¹⁰⁷ Intervija ar Kristofu Blaus

¹⁰⁸ Intervija ar Imantu Breidaku

¹⁰⁹ Intervija ar Ivetu Kažoku

Ja mēs salīdzinām to laiku, kurā funkcionē ManaBalss.lv un iepriekšējos piecus gadus pirms portāls tika izveidots, tad tas, ko mēs redzam ir, ka iepriekšējā periodā, tas ko darīja sabiedrība tad, kad, ja viņi juta, ka parlaments neuzklausa, viņi rosināja referendumus. Referendumus par iespēju atlaist Parlamentu, referendumus par iespēju grozīt Satversmi, kā arī par pensiju likumu grozījumiem, vēl bija virkne dažādu referendumu ierosināšanas iniciatīvas. Šobrīd, man šķiet, ka nu jau aptuveni 5 – 6 gadus tādi nopietni mēģinājumi sasaukt referendumu Latvijā nenotiek. Tas, manā skatījumā, liecina, ka cilvēki negrib iet grūtāko, bet ietekmīgāko ceļu, proti, mēģināt savākt ļoti daudz cilvēku balsis un parakstus referenduma ierosināšanā, kuram tad arī būtu saistošas sekas, bet izvēlās vienkāršāku veidu, parakstīt petīciju internetā, cerot, ka varbūt deputāti to ņems vērā, varbūt, ka nē. Lielā mērā ManaBalss.lv ir novirzījusi cilvēku prātus no reāla referenduma ierosināšanas. Tas, manuprāt, ir uz nākotni vērsts izpētes jautājums, domāju, kā viens no faktoriem noteikti tas ir bijis, taču līdzās vienam citam faktoram, kurš atklāj to, ka pēc divvalodības referenduma 2012.gadā, Parlaments būtiski sarežģīja jauno referenduma ierosināšanu procesu. Jautājums par to, vai ManaBalss.lv un e-petīcijas šobrīd nekalpo vairāk kā tāds tvaika nolaišanas instruments.¹¹⁰

Teorētiskajā nodaļā bija vairāki gadījumi, kad tika secināts, ka kolektīvās inteliģences platformas veido sabiedrību zinošāku, jo cilvēkiem vienam no otra ir iespējams mācīties, lasot viens otra viedokļus un idejas. Var secināt, ka ManaBalss.lv veido sabiedrību zinošāku. “Jā, noteikti, šādas platformas viennozīmīgi veido sabiedrību zinošāku”.¹¹¹

Šādas platformas, kā arī ManaBalss.lv, veicina to, ka tiek piedāvāts vēl viens komunikācijas veids, caur kuru sabiedrība spēj lēmumu pieņēmējiem paust savas iniciatīvas, idejas, kā arī problēmas, kuras ir aktuālas. Šādas platformas veido sabiedrību zinošāku par politiku, par politikas ikdienu, “tas ir vēl viens savādāks komunikācijas kanāls par to, kas notiek Saeimā, kas notiek ar tavām idejām, kuras ir nonākušas līdz Saeimai. Tas savā ziņā ir vēl viens tāds ieskats politikas ikdienas dzīvē, savādāks ieskats nekā to nodrošina tradicionālie mediji”.¹¹²

Šādas platformas ne tikai veido sabiedrību zinošāku, taču tā veicina arī kritisko domāšanu.

Platforma veicina kritisko domāšanu. Būt par pilsoni būtībā nozīmē praktizēties, ieņemt konkrētu viedokli un pastāvēt par kaut ko, tas nav par ko, ka visiem ir jāatbalsta tikai viena ideja. Ja personai ir jāiestājas par kādu iniciatīvu un persona šo iniciatīvu aizstāv, pirmkārt, persona definē savu viedokli, otrkārt, persona jau, savā prātā, ir jau iesaistījies kaut kādos procesos,

¹¹⁰ Intervija ar Ivetu Kažoku

¹¹¹ Intervija ar Kristofu Blaus

¹¹² Intervija ar Imantu Breidaku

treškārt, iesaistīt vēl kādu citu, lai atbalsta konkrēto iniciatīvu. Būtībā tā ir pilsoņu pienākumu praktizēšana.¹¹³

Šādas platformas veicina sabiedrību zinošāku tādēļ, ka sabiedrībai ir vieta, kurā tā var iepazīties ar jauniem argumentiem, kā arī, cilvēkiem ir lielāka motivācija sekot līdz savām iniciatīvām vai iniciatīvām, par kurām tie ir parakstījušies. Cilvēki vairāk lasa ziņas, seko līdz mediju izteikumiem par tiem interesējošajām iniciatīvām.

Sabiedrībai ir iespēja redzēt, kas ir tie jautājumi, kuri ir aktuāli kādai noteikti sabiedrības daļai, tāpat arī iepazīties ar spēcīgiem argumentiem par labu, kādai noteiktai idejai. Kā arī, man liekas, ka e-petīcijas mudina cilvēkus vairāk sekot līdz likumdošanas procesam, kaut vai tam, lai saprastu to, vai kaut kas ir noticis ar attiecīgo petīciju vai nav noticis, kuru cilvēks ir parakstījis. Tad kopumā, jā, noteikti, šādas platformas veido sabiedrību zinošāku.¹¹⁴

Var uzskatīt, ka ManaBalss.lv Latvijā ir visefektīvākā šāda veida platforma, kura veicina pilsoņu līdzdalību digitālajā vidē. Iemesls ir pavisam vienkāršs – platformai nav konkurences.

Pašlaik ManaBalss.lv platformai nav konkurences, sākumā bija līdzīga platforma, taču šai platformai nebija gan zīmols, jo zīmolam ir ļoti liela nozīme, piemēram, uzticēšanās, gan arī nebija tik laba funkcionalitāte, tādēļ arī cilvēki joprojām lieto ManaBalss.lv platformu, un tādēļ var uzskatīt, ka ManaBalss.lv šajā jomā ir vislabākā platforma. ManaBalss.lv ir tikai viens no elementiem, kurš palielina pilsoniskās praktizēšanas frekvenci, šādiem elementiem Latvijā būtu jābūt daudz, daudz vairāk. Pašlaik kā visefektīvākais rīks, jā, taču būtu nepieciešamiem vēl papildus rīkiem, jo tikai ar ManaBalss.lv platformu ir par maz.¹¹⁵

I.Breidakam ir grūti teikt, vai ManaBalss.lv platforma ir visefektīvākais līdzeklis, jo savā ziņā arī tas, ka pilsoņi lasa un interesējas par politiku mediju mājaslapās ir pilsoņu līdzdalība, taču, “runājot par šāda tipa platformām, tad jā, ManaBalss.lv ir viens neparasti spēcīgs komunikācijas kanāls, kurš ir visefektīvākais rīks šajā jomā”.¹¹⁶

¹¹³ Intervija ar Jāni Ertu

¹¹⁴ Intervija ar Ivetu Kažoku

¹¹⁵ Intervija ar Jāni Ertu

¹¹⁶ Intervija ar Imantu Breidaku

Secinājumi:

1. Visi aptaujātie respondenti atzīst, ka ManaBalss.lv platforma palīdz Saeimas darbībai. Kopš platforma pastāv, deputātiem ir mainījies domāšanas veids, tie saprot, ka ir nepieciešams diskutēt par iniciatīvām, kuras ir nākušas no sabiedrības puses. Platforma sniedz iespēju lēmumu pieņēmējiem vieglāk uzklaut un izprast sabiedrību, platforma palīdz saprast to, ko vēlas sabiedrība, kādas problēmas ir aktuālas un kuras problēmas vajadzētu mēģināt novērst. Un līdz ar to, ka ir pieņemtas vai daļēji pieņemtas 17 sabiedrības virzītas iniciatīvas, tiek vairota uzticība Saeimas darbam.
2. ManaBalss.lv platforma veicina lielāku līdzdalību un palīdz mobilizēt sabiedrību. Sabiedrības līdzdarbošanās demokrātiskajos procesos ir daudz vienkāršāka un atvieglotāka. Iedzīvotājiem ir nepieciešams darīt daudz mazāk, lai līdzdarbotos, nav nepieciešams rīkot lielus piketus, lai paustu savas idejas un viedokļus. Tas ir pierādāms ar sasniegtajiem platformas rezultātiem, šo septiņu gadu laikā, ManaBalss.lv portālā ir parakstījušies vairāk kā 200 tūkstoši Latvijas iedzīvotāji, kas ir ārkārtīgi daudz.
3. Var secināt, ka kolektīvās inteliģences platforma ManaBalss.lv veido sabiedrību zinošāku. Šādas platformas liek sabiedrībai sekot līdzī politikai un tās ikdienai, liek vairāk lasīt ziņas, seko mediju izteikumiem, jo sabiedrībai ir interese par to, kas notiek ar tās virzītajām iniciatīvām lēmumu pieņēmējiem. Cilvēki mācās viens no otra, redz, kuras iniciatīvas ir aktuālas un populāras, liekot tiem izvērtēt un ievākt informāciju, kādēļ attiecīgā iniciatīva varētu nest kādu labumu Latvijai. Kā arī, platforma ļauj sabiedrībai iepazīties ar jauniem argumentiem.
4. Pašlaik Latvijā ManaBalss.lv ir visefektīvākā līdzdalības platforma digitālajā vidē, jo platformai nav konkurences. Ir līdzīgas platformas, taču tās nespēj konkurēt ar ManaBalss.lv sniegtajām iespējām. Sabiedrība zina to, ka ir iniciatīvas, kuras ir virzītas caur ManaBalss.lv un 17 no tām ir pieņemtas vai daļēji pieņemtas, tādēļ cilvēki uzticas šai platformai. Ja cilvēkam būs ideja, kuru tas vēlēšies realizēt, tas izmantos šīs platformas sniegtās iespējas.

3.4. ManaBalss.lv platformas panākumu atslēga un tās vājās puses

Lai autors labāk izprastu to, kādēļ ManaBalss.lv platforma Latvijas vidē ir tik veiksmīga, respondentiem tika uzdots sekojošs jautājums – “kādēļ ManaBalss.lv kļuva par vienu no visveiksmīgākajām šāda veida platformām?”. Taču vienlaikus, autors vēlējās uzzināt

arī to, kas iespējams varētu apdraudēt šos panākumus, respektīvi, uzzināt šīs kolektīvās inteliģences platformas vājās puses.

ManaBalss.lv platforma ir veiksmīga vairāku iemeslu dēļ, jo tajā tika ieguldīts laiks un resursi pirms tika palaista platforma. Pirms platforma tika palaista tiešsaistē, tika vēltīti vismaz desmit mēneši gatavošanās procesā. Starp platformas darbiniekiem un sabiedrību notiek aktīva komunikācija, platformā pastāv stingra kvalitātes kontrole, kura nepastāv citās platformās. “Mēs deviņus līdz desmit mēnešus gatavojāmies, lai palaistu platformu, divus no šiem mēnešiem, mēs vēltījām tikai platformas programmēšanai, septiņus līdz astoņus mēnešus mēs vēltījām tīri strādāšanai, lai saprastu to, kam tur īsti ir jābūt”.¹¹⁷

Platformas veiksmes atslēga varētu būt izskaidrojama ar to, ka platformu dibināja cilvēki, kuri ir no biznesa vides. Cilvēki, kuri nāk no šīs vides, cenšas izveidot lietas, kuras tiešām pildīs savas funkcijas. Ļoti daudz kur citur pasaulē šādas kolektīvās inteliģences platformas ir veidojušas nevalstiskās organizācijas vai valsts iestādes, kuras nesniedz konkrētu rezultātu.

Pieņemsim, platformu, kuru būs izveidojusi persona no valsts iestādes, tu zini, ka neatkarīgi no tā, vai platformu sabiedrība lietos vai nelietos, tava alga no tā nemainīsies. Ja tu strādāsi Centrālā Vēlēšanu komisijā, tev neviens nepieliks pielikumu par to, ka vairāk cilvēki atnāk uz vēlēšanām, kā arī neatlaidīs, ja aktivitāte būs maza. Taču mums, kā biznesa cilvēkiem, ja mēs uztaisām mājaslapu, kurā cilvēki nav un kur viņi kaut ko nesaprot, vai arī viņi to nelieto, mums nav naudas, mums ir bankrots un tā tālāk. Mēs nevaram atļauties veidot produktu, kurš nepildīs savas funkcijas.¹¹⁸

Kvalitātes kontrole izvērza ManaBalss.lv kolektīvās inteliģences platformu starp vadošajām šāda veida platformām, jo tā npublicē visas iniciatīvas, kuras tā saņem.

ManaBalss.lv platformā tiek publicēts apmēram 30% no visām iniciatīvām, kuras tiek saņemtas. Šāda kvalitātes kontrole nav citām platformām, sistēma ir veidota tā, lai vidējais apmeklētājs, pavadot platformā trīs minūtes, varētu veikt jēgpilnu politisko iesaisti caur drošu autentifikācijas metodi. Tādēļ ir nepieciešams, lai platformā būtu pareizi noformatēts teksts, tam jābūt īsam, konkrētam un saprotam, tie nedrīkst būt juridiskie teksti.¹¹⁹

¹¹⁷ Intervija ar Jāni Blaus

¹¹⁸ Intervija ar Kristofu Blaus

¹¹⁹ Intervija ar Imantu Breidaku

Citām platformām problēma ir tā, ka tajās ir pieejams teksts ar visiem juridiskajiem tekstiem, kurš ir ļoti garš un rezultāta tiek pazaudēti platformas apmeklētāji, jo tie nelasīs tekstu, kurš ir 30 lapaspusņu garš. ManaBalss.lv platformā ir ļoti konkrēts teksts, trīs līdz četrus atkāpju garumā, kuru sapratīs jebkurš platformas apmeklētājs.

Arī platformas autentifikācijas metode, kura ir nepieciešama, lai parakstītu iniciatīvas ir ļoti droša, jo ir nepieciešams pieslēgties, izmantojot internetbanku. Ir ļoti daudz platformas, kuras iztiek bez šādas metodes, taču rezultātā lēmumu pieņēmēji nerespektē šīs kolektīvās inteliģences vietnes. Jo, izmantojot internetbanku, lēmumu pieņēmēji var pārliecināties par to, ka iniciatīvu tiešām ir parakstījis cilvēks, taču, gadījumā, ja tiek daudzām platformām populārākā iespēja parakstīties ar sociālā tīkla profilu, ir sava veida risks, ka iniciatīvu paraksta cilvēks, kurš ir izveidojis neskaitāmi daudz sociālā tīkla profilu.

Pēc I. Kažokas domām, platforma ir veiksmīga tādēļ, ka veidotāji J.Erts un K.Blaus bija ļoti piedomājuši par to, kad platformu palaist un īstenot. Platforma tika palaista 2011.gadā un šajā laikā notika pasākums “Oligarhu kapusvētki”, un šī platforma tika piedāvāta kā daļa no risinājuma tam, kā atrisināt Latvijas valstī pastāvošo leģitimitātes krīzi, “tas ir pirmais faktors, kādēļ ManaBalss.lv uzreiz kļuva atpazīstama”.¹²⁰ Kā arī tas, ka ManaBalss.lv platformai ļoti veiksmīgi un ātri izdevās izmainīt Saeimas kārtības rullī, liekot deputātiem uzklaut iniciatīvas, kuras ManaBalss.lv portālā ir savākušas 10 tūkstošu parakstus, pat ja deputāti to nevēlas darīt.

Daudzas līdzīgas kolektīvās inteliģences platformas beidz savu darbību brīdī, kad iestājas problēmas ar finansiālo pusi, taču tā nebija ar ManaBalss.lv projektu, jo platformas dibinātāji centās cīnīties arī laika posmos, kad ar finansiālo aspektu bija problēmas.

ManaBalss.lv sākotnējie veidotāji nezaudēja interesi par šo portālu un mēģināja nodrošināt to, ka portālam ir kaut kāda ilgtspēja nākotnē, jo ļoti daudzi līdzīgi portāli vienkārši nogrimst tajā brīdī, kad sākas grūtības ar finansējumu. ManaBalss.lv veiksmīgi izgāja cauri visiem pārejas posmiem un joprojām platformā darbojas cilvēki, kuri vēlas redzēt šo platformu kā ietekmīgu Latvijas vidē.¹²¹

Pēc padziļinātājām intervijām var secināt, ka kolektīvās inteliģences platformai ManaBalss.lv ir arī savas vājās puses jeb nepilnības, kuras laika gaitā ir iespējams gan novērst, kā arī uzlabot. Pēc J.Erts domām, platformai ir nepieciešams tehnoloģiski attīstīties, lai vēl vairāk atvieglotu sabiedrības iesaisti ManaBalss.lv platformā. Otrkārt, idejas modernizēšana, būtu nepieciešamam risinājumam, jo ir vairāki gadījumi, kad, savācot parakstus un idejas

¹²⁰ Intervija ar Ivetu Kažoku

¹²¹ Intervija ar Ivetu Kažoku

autoram, ejot pie komisijas, viņš jau vēlas mainīt savas iniciatīvas ideju. Treškārt, platformai būtu jābūt veidotai kopā ar medijiem.

Konkrēti tas, lai mediji vairāk iesaistās platformas atbalstīšanā, piemēram, kad tiek pausta ideja par kādu iniciatīvu, mediji palīdz ideju izdiskutēt, kā arī veic uzlabojumus. Pašlaik ir sava veida atbalsts no medijiem, taču tās nav pastāvīgi, tam būtu jānotiek visu laiku, nevar paredzēt, kad mediji rakstīs par kādu iniciatīvu savos portālos, tādēļ būtu daudz labāk, ja tas notiktu visu laiku.¹²²

Arī pēc I.Breidaka teiktā var noprast, ka platformai ir savas vājās puses. Pirmkārt, tā ir finanšu plūsma jeb ziedojumi, jo nekad nevar paredzēt to, kādi būs ziedojumi attiecīgajā mēnesī. Bez finansiālajiem līdzekļiem nav iespējams izdzīvot, “ir nepieciešams maksāt par serveriem, kuri uztur platformu, ir nepieciešams maksāt darbiniekiem, kuri gan strādā un palīdz iniciatīvu autoriem, gan tie, kuri raksta preses relīzes”.¹²³ Otrkārt, pēc respondenta domām, platforma pašlaik ir sasniegusi stikla griestus, jo var redzēt to, ka nodoto parakstu skaits aug ātrāk nekā aug unikālo lietotāju skaits, kas nozīmē to, ka platforma spēj mobilizēt, ka tie paši lietotāji nāk biežāk un parakstās atkal.

Piemēram, pirms 2 līdz 3 gadiem vidēji viens cilvēks nobalsoja par iniciatīvām nobalsoja trīs reizes, tad tagad jau tās ir 4.5 reizes, ko es vēlos ar to teikt ir tas, ka nekad nebūs iespējams sasniegt visu Latvijas iedzīvotāju skaitu, tikai aktīvo daļu, kurai rūp līdzdarboties.¹²⁴

Treškārt, platformai pietrūkst tāds mehānisms, ar kura palīdzību spētu pārbaudīt kā pieņemtā iniciatīva ir ieviesta dzīvē un cik veiksmīgi viņa darbojas, “pašlaik mēs to pētām paši, pašreizējais platformas mehānisms to neparedz”.¹²⁵ Ceturtkārt, problēma ar termiņiem, Saeima iniciatīvas var izskatīt ļoti ilgi un tam nav noteikts termiņš līdz kuram būtu nepieciešams iesniegto iniciatīvu pieņemt vai noraidīt, “Saeima var mierīgi vairākus gadus izskatīt kolektīvo iesniegumu un sabiedrība tikmēr jau sen ir aizmirsusi par šo iniciatīvu, sabiedrībai liekas, ka platforma ir vainīga pie tā, ka iniciatīvas izskatīšana ir ieilgusi”.¹²⁶

I.Kažokas kundzei šķiet, ka ManaBalss.lv platformai ir divas lielas nepilnības ar kurām būtu nepieciešams laika gaitā tikt galā. Viena no šīm lietām, pēc Ivetas domām, ir tāda, ka ManaBalss.lv nepublicē iniciatīvas, kuras varētu būt ļoti jūtīgas sabiedrībā, “platformas

¹²² Intervija ar Jāni Ertu

¹²³ Intervija ar Imantu Breidaku

¹²⁴ Intervija ar Imantu Breidaku

¹²⁵ Intervija ar Imantu Breidaku

¹²⁶ Intervija ar Imantu Breidaku

veidotājiem elements Nr.1 ir bailes no tādām iniciatīvām par kurām platformas veidotāji paši nepiekrīt, jo iniciatīvas varētu būt ļoti jūtīgas sabiedrībā, ir bijuši gadījumi, kad ir atteikta iespēja vākt parakstus par attiecīgo iniciatīvu ManaBalss.lv platformā”¹²⁷. Otrā nepilnība ir viss, kas ir saistīts ar kvalitātes kontroli kolektīvās inteligences platformā ManaBalss.lv

Ņemot vērā, ka es biju viena no tiem cilvēkiem, kas pirmajos divos gados palīdzēja ar petīciju pilnveidošanu un juridisko analīzi, es diezgan droši zinu, ka kvalitātes latīņa platformā pašlaik ir stipri zemāka nekā tā bija agrāk. Mani vienmēr ir mulsinājis tas, ka publiski tiek apgalvots, ka ir ieguldīts nopietns ekspertu izpētes darbs, lai katru no tām iniciatīvām pilnveidotu, jo vismaz tajos pirmajos platformas gados, zinu, ka sākotnēji bija tādas idejas, taču palīdzība, petīciju veidotājiem vai problēmu risināšana, no ekspertu puses bija ļoti minimāla.¹²⁸

Secinājumi:

1. Var secināt, ka ManaBalss.lv platforma ir veiksmīga, jo, pirmkārt, platformu ir veidojuši cilvēki, kuri ir nākuši no biznesa vides, šādiem cilvēkiem ir jāprot izveidot lietas, kuras pilnvērtīgi funkcionēs. Otrkārt, platformas veidošanā ir ieguldīts ļoti daudz laika un finansiālo resursu, veidojot diskusijas ar ekspertiem, organizācijām un partijām, lai platforma būtu ilgtspējīga un pildītu tai paredzētās funkcijas.
2. Treškārt, platformas kvalitātes kontrole, platformā netiek publicētas visas iniciatīvas, kuras tā saņem, tiek publicēts apmēram 30% no visām iniciatīvām, šāda kvalitātes kontrole nav citām platformām. Ceturtkārt, iniciatīvas, kuras atrodas platformā ir viegli saptomas ikvienam apmeklētājam. Piektkārt, platformā esošā autentifikācijas metode, kura tiek izmantota ar internetbankas palīdzību, lai varētu pārliicināties, ka iniciatīvu tiešām ir parakstījis cilvēks.
3. Ļoti lielu lomu ManaBalss.lv darbības sākšanā nospēlēja “oligarhu kapusvētki”, kuru laikā sāka funkcionēt šī mājaslapa. Šī mājaslapa tika piedāvāta kā daļa no risinājuma tam, kā atrisināt Latvijas valstī pastāvošo leģitimitātes un uzticības krīzi.
4. Pēc respondentu izteiktajiem viedokļiem var secināt, ka platformai ir arī savas nepilnības, kuras vajadzētu atrisināt. Platformai būtu nepieciešams tehnoloģiski attīstīties, lai vēl vairāk atvieglotu sabiedrības iesaisti. ManaBalss.lv vajadzētu būt veidotai kopā ar medijiem, lai tie palīdzētu platformā iesniegto ideju izdiskutēt un veiktu idejas uzlabojumus. Finanšu plūsma jeb ziedojumi arī ir nepilnība, jo nekad

¹²⁷ Intervija ar Ivetu Kažoku

¹²⁸ Intervija ar Ivetu Kažoku

nevar paredzēt to, kādi būs ziedojumi attiecīgajā periodā, ir nepieciešams maksāt gan serveriem, gan darbiniekiem.

5. Platformai pietrūkst mehānisms, ar kura palīdzību varētu pārbaudīt kā pieņemtā iniciatīva ir ieviesta dzīvē un cik veiksmīgi viņa darbojas, pašlaik to dara darbinieki, taču trūkums kā tāds ir ļoti jūtams.
6. Pēc viena respondenta domām, ManaBalss.lv platformai ir bailes no iniciatīvām, kuras varētu būt ļoti jūtīgas sabiedrībā, jo ir bijuši gadījumi, kad ir atteikta iespēja vākt parakstus par attiecīgo iniciatīvu ManaBalss.lv platformā.

3.5. Lēmumu pieņēmēju attiecības ar sabiedrību

Iepriekšējās apakšnodaļās jautājumi tika balstīti uz ManaBalss.lv platformu un tā darbību, taču autors vēlējas labāk izprast šādas kolektīvās inteliģences platformas dibinātāju un ekspertu viedokli par to, kā veicināt, lai lēmumu pieņēmēji uzklausa to, ko saka sabiedrība. Tādēļ autora izvēlētajiem respondentiem tika uzdots viens jautājums – kā varētu panākt to, ka lēmumu pieņēmēji vairāk ieklausās sabiedrības viedokļos? Visi respondenti atzina to, ka šis jautājums ir grūts un nav vienas vienkāršas un kopējas atbildes kā to panākt.

Vest sarunas un biežāk tikties ar deputātiem, kā arī sadarbošanās ar medijiem, būtu viens no veidiem kā panākt, lai lēmumu pieņēmēji vairāk ieklausās sabiedrības viedokļos, “vest sarunas un biežāk tikties ar lēmumu pieņēmējiem ir tas veids, kurš vislabāk strādātu, lai viņi vairāk ieklausītos sabiedrības viedokļos. Iespējams ir nepieciešams sadarboties ar medijiem, lai mediji raksta gan par sabiedrības viedokļiem, gan ekspertu viedokļiem par attiecīgajiem tematiem”.¹²⁹

Sabiedrībai ir nepieciešams mazāk klaigāt, bet vairāk censties iesaistīties sarunās ar lēmumu pieņēmējiem. Cilvēkam ir nepieciešams piestrādāt, definējot savu ideju, tas nedrīkst izplūst, kā arī nav nepieciešams piedāvāt visus iespējamus risinājumus idejai. Cilvēkam ir nepieciešams definēt to, ko tas vēlas sasniegt un pamatprincipus, kā tas savu ideju vēlas panākt. Līdzīgi kā tas ir platformā ManaBalss.lv, ievietotās iniciatīvas ir ļoti skaidri definētas, lai lēmumu pieņēmējiem par tām būtu vieglāk diskutēt.

Jo vienkāršāk un skaidrāk tu definēsi savu ideju, jo vienkāršāka un skaidrāka ir iespējama diskusija. Ja tu esi skaidri definējis savu ideju, tad arī politiķim būs vienkāršāk atbildēt. Visproduktīvākais ceļš uz priekšu ir strupceļa definēšana, ja tu politiķim skaidri nodefinē to, kur viņam skaidri ir jāpasaka “jā” vai “nē”, tad ir vienkārši ideāli. Problemātika ir tā, ka cilvēki

¹²⁹ Intervija ar Imantu Breidaku

vienkārši izplūst kaut kādās savās prasībās, viņu izplūdums ir tāds, ka lēmumu pieņēmēji nevar atbildēt “jā” vai “nē” un tādējādi mēs nonākam pie tā, ka lēmumu pieņēmēji bieži neieklausās sabiedrības viedokļos.¹³⁰

Pēc I.Kažokas domām, ir jāizmanto brīdis īsi pirms vēlēšanām, kad tiek īpaši uzslavēti tie deputāti, kuri ir vairāk bijuši uz sabiedrību orientēti, un ir nepieciešams kaut kā izdalīt tos deputātus, kuri ir sabiedrības viedokļus un platformas ManaBalss.lv iniciatīvas klaji ignorējuši, lai spētu motivēt lēmumu pieņēmējus vairāk ieklausīties sabiedrības izteiktajos viedokļos. “Savādākas motivācijas politiķiem jau īsti nav, ja deputātam pašam nav sajūtas, ka ir nepieciešamība vairāk konsultēties par kaut kādiem lēmumiem, tad vienīgais, kā šo sajūtu var radīt ir iespēja netikt pārvēlētam”.¹³¹

Cilvēkiem ir nepieciešams vairāk pieprasīt un būt vairāk neatlaidīgākiem, mērķtiecīgi komunicēt un īsti neatstāt partijām plašus izvēles variantus. K.Blaus nāktu klajā ar iniciatīvu, savāktu nepieciešamos 10 tūkstošu parakstus un nestu parakstīto iniciatīvu uz Saeimu, gadījumā, ja iniciatīva tiktu atmesta atpakaļ, viņš savāktu 50 tūkstošus un atkal iesniegtu iniciatīvu Saeimā, kā arī izmantotu ManaBalss.lv platformu, lai apziņotu cilvēkus, kuras partijas atbalsta K.Blaus iniciatīvu, kuras to neatbalsta. Ja netiktu joprojām sasniegts vēlamais rezultāts, viņš censtos savākt 100 tūkstošu parakstu.

Pirms vēlēšanām arī noteikti cilvēkiem atgādinātu to, vai partijas atbalstīja manu iniciatīvu vai nē. Jo ManaBalss.lv piedāvā iespēju apziņot tos cilvēkus, kuri ir parakstījušies par attiecīgo platformu. Domāju, ka es darītu tā. Vienkārši mērķtiecīgāk strādāt ar tām pašām iespējām, kuras piedāvā ManaBalss.lv platforma. Īsti neredzu baigos variantus, ka likumu laika gaitā nevarētu nepieņemt, jo, ja iniciatīvu atbalsta daudz cilvēku, kā arī iesaisties mērķtiecīgās sarunās ar partijām, tad es neredzu īsti variantus.¹³²

Secinājumi:

1. Sabiedrībai ir jācenšas vest sarunas un biežāk tikties ar lēmumu pieņēmējiem, kā arī jāsadarbojas ar medijiem, būtu viens no veidiem kā panākt, lai lēmumu pieņēmēji vairāk ieklausās sabiedrības viedokļos.
2. Cilvēkiem, kuri vēlas realizēt kādu ideju, ir nepieciešams piestrādāt, definējot savu ideju, tie nedrīkst izplūst. Cilvēkam ir nepieciešams definēt to, ko tas vēlas ar savu ideju sasniegt un definēt pamatprincipus, kā tas savu ideju vēlas sasniegt. Līdzīgi kā

¹³⁰ Intervija ar Jāni Ertu

¹³¹ Intervija ar Ivetu Kažoku

¹³² Intervija ar Kristofu Blaus

tas ir ManaBalss.lv platformā – iniciatīvas ir īsas un konkrētas, lai lēmumu pieņēmējiem būtu vieglāk par šīm idejām diskutēt.

3. Sabiedrībai ir nepieciešams vairāk pieprasīt un būt vairāk neatlaidīgākiem, mērķtiecīgi komunicēt un īsti neatstāt partijām plašus izvēles variantus. Ja lēmumu pieņēmēji klaji ignorē sabiedrības viedokļus, ir nepieciešams attiecīgi izmantot savas tiesības vēlēšanu laikā, jo lielākās bailes lēmumu pieņēmējiem ir iespēja netikt pārvālētiem.

SECINĀJUMI

Veicot teorētisko pārskatu par kolektīvo inteliģenci, var secināt, ka termins ir radies salīdzinoši nesen – 2006.gadā. Taču mūsdienās ir ļoti daudz piemēru, kur kolektīvās inteliģences iespējas ir izmantotas, izmanto un tiks izmantotas. Ar nožēlu autoram ir jāsecina, ka latviešu valodā vēl joprojām nav nekādas informācijas gan par šo terminu, gan par gadījumiem, kur kolektīvā inteliģence tiek pielietota.

Veicot pētījumu savam bakalaura darbam “Pilsoņu likumdošanas digitālās platformas ManaBalss.lv izvērtējums” darba autors nonāca pie vairākiem secinājumiem. Darba galvenais mērķis – izpētīt, vai ManaBalss.lv, kā kolektīvās inteliģences platforma, ir sasniegusi un realizējusi savus mērķus.

ManaBalss.lv dibināšanas mērķis bija radīt platformu, kurā iedzīvotājiem būtu iespējams publicēt savas iniciatīvas un parakstīties par tām, veicinot iedzīvotāju vēlēšanos līdzdarboties demokrātiskajos procesos.

ManaBalss.lv platforma tika radīta 2011.gadā, laikā, kad sabiedrības uzticība lēmumu pieņēmējiem bija ļoti zema. Bija nepieciešams jauns rīks ar kura palīdzību varētu veicināt gan sabiedrības uzticību Saeimai, gan veicināt sabiedrības līdzdarbošanos demokrātiskajos procesos daudz atvieglotākā ceļā, nekā tas bija līdz šim – veidot lielus piketus, stāties organizācijās, rīkot referendumus.

Kolektīvās inteliģences platforma ManaBalss.lv palīdz gan Saeimas darbībai, jo lēmumu pieņēmējiem ir vieglāk uzklaut un izprast sabiedrību, gan veicina lielāku līdzdalību un palīdz mobilizēt sabiedrību, iedzīvotāji ļoti vienkāršā veidā var iesniegt savas idejas, kā arī parakstīties par citām idejām jeb iniciatīvām.

Šādas platformas liek sabiedrībai sekot līdzī politikai un tās ikdienai, liek sekot līdzī ziņām un medijiem, gan arī Saeimas darbībai. Cilvēki mācās viens no otra, iepazīstas ar jauniem argumentiem, tādēļ var secināt, ka šādas platformas, kā arī ManaBalss.lv veido sabiedrību zinošāku.

Kopš 2011.gada ar platformas palīdzību ir pieņemtas vai daļēji pieņemtas 17 iniciatīvas, sabiedrība uzticas platformai un tās efektivitātei. Gadījumā, ja cilvēkam būs kāda ideja, kuru tas vēlēšies realizēt, tas apsvērs un izmantos ManaBalss.lv platformas sniegtās iespējas. Tādējādi autors secina, ka platforma ir visefektīvākā līdzdalības platforma Latvijas digitālajā vidē.

Kā galvenais iemesls, kādēļ platforma ir tik veiksmīga – esošās kvalitātes kontroles un autentifikācijas metodes dēļ. Platformā tiek publicētas apmēram 30% no visām saņemtajām

iniciatīvām. Lai parakstītos par iniciatīvu, tiek izmantota internetbankas palīdzība. Citām, pasaulē līdzīgām platformām, šādas kvalitātes kontroles un autentifikācijas metodes nepastāv, tādēļ tās nav tik veiksmīgas, rezultātā, lēmumu pieņēmējiem ir mazs uzticības līmenis.

Veicot padziļinātās intervijas ar platformas dibinātājiem un platformas ekspertiem, kopumā autors secina, ka ManaBalss.lv ir sasniegusi un realizējusi savus mērķus, līdz ar to, apstiprinās arī darba autora izvirzītā hipotēze. Platforma ir ilgtspējīga, jo 7 gadu laikā, kopš platforma tika dibināta, ManaBalss.lv platformā ir parakstījušies vairāk kā 200 tūkstoši Latvijas iedzīvotāji, tā iesaista sabiedrību demokrātiskajos procesos, veicina līdzdarbošanos un padara iedzīvotājus ziņošākus.

IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI

- Aitamurto T. (2012). Crowdsourcing for Democracy: A new era in Policy-making. Izgūts no https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/julkaisut/Documents/tuvj_1+2012.pdf
- Aitamurto T., Landemore H. (2015). Five design principles for crowdsourced policymaking: Assessing the case of crowdsourced off-road traffic law in Finland. Izgūts no <http://thefinnishexperiment.com/wp-content/uploads/2015/02/Design-for-Crowdsourced-policymakingpdf.pdf>
- Aitamurto T., Landemore H., Lee D. (2013). Seven lessons from the crowdsourced law reform in Finland. Izgūts no <http://thegovlab.org/seven-lessons-from-the-crowdsourced-law-reform-in-finland/>
- Aitamurto T., Sistik H. (2011). How social media is keeping the Egyptian revolution alive. Izgūts no <http://www.pbs.org/mediashift/2011/09/how-social-media-is-keeping-the-egyptian-revolution-alive256/>
- Allegretti G. (2004). Participatory budgets in Europe Between efficiency and growing local democracy. Izgūts no http://library.uniteddiversity.coop/Decision_Making_and_Democracy/Participatory_Budgeting/Participatory_Budgets_in_Europe.pdf
- Bani M. (2012). Crowdsourcing democracy: the case of Icelandic social constitutionalism. Izgūts no <https://bit.ly/2wBFT1o>
- Bott M., Young G. (2012). The Role of Crowdsourcing for Better Governance In International Development. Izgūts no <https://pdfs.semanticscholar.org/2b4b/9e693aa12ecf66635bd2c7b080d340d90513.pdf>
- Brabham Daren C. (2013). Crowdsourcing. Izgūts no <http://wtf.tw/ref/brabham.pdf>
- Citizens Foundation Nonprofit digital democracy. Izgūts no <https://www.citizens.is/>
- Gylfason T. (2013). Democracy on ice: a post-mortem of the Icelandic constitution. Izgūts no <https://www.opendemocracy.net/can-europe-make-it/thorvaldur-gylfason/democracy-on-ice-post-mortem-of-icelandic-constitution>
- Howe J. (2006). The Rise Of Crowdsourcing. Izgūts no <https://www.wired.com/2006/06/crowds/>
- Kažoka I. (2013). Atvērtības eksperimenti Somijā. Izgūts no <http://providus.lv/article/aiz-kura-stura-ir-autobuss-atvertibas-eksperimenti-somija>
- Kažoka I. (2015). Nepieņemtā Islandes konstitūcija. Izgūts no <http://providus.lv/article/nepienemta-islandes-konstitucija>

- Landemore H. (2014). We, All of the People. Five lessons from Iceland's failed experiment in creating a crowdsourced constitution. Izgūts no http://www.slate.com/articles/technology/future_tense/2014/07/five_lessons_from_iceland_s_failed_crowdsourced_constitution_experiment.html
- Litvins G. (2010). Līdzdalības demokrātija. Izgūts no <http://www.juristavards.lv/doc/221842-lidzdalibas-demokratija/>
- Līdzdalības budžeta karte. Izgūts no <https://www.participatorybudgeting.org/pb-map/>
- Maidenian H. (2017). Participatory Budgeting in Paris, France. Izgūts no <https://participedia.net/en/cases/participatory-budgeting-paris-france>
- ManaBalss.lv platforma. Izgūts no <https://manabalss.lv/pages/par-manabalss-lv>
- Napolitano A. (2012). In Finland, "Open Ministry" Brings Legislation From the Crowd. Izgūts no <http://techpresident.com/news/22927/finland-open-ministry-brings-legislation-crowd>
- Napolitano A. (2015). Lessons From Paris, Home to Europe's Largest Participatory Budget. Izgūts no <http://techpresident.com/news/25441/paris-experiments-participatory-budget-codesign>
- Peixoto T. (2009). e-Participatory Budgeting And Its Promises For eParticipation. Izgūts no http://library.uniteddiversity.coop/Decision_Making_and_Democracy/Participatory_Budgeting/e-Participatory_Budgeting_and_its_Promises_for_eParticipation.pdf
- Plesse H.R. (2014). Parisians have their say on city's first €20m 'participatory budget'. Izgūts no <https://www.theguardian.com/cities/2014/oct/08/parisians-have-say-city-first-20m-participatory-budget>
- Sabiedrīskās domas un tirgus izpētes centrs (2018). Kvalitatīvās izpētes metodes. Izgūts no <http://www.petijumi.lv/kvalitativas-izpetes-metodes/>
- Šuvajevs A. (2017). Publisko budžetu pārvaldība jeb kā padarīt kaimiņu par politiķi. Izgūts no <https://www.satori.lv/article/publisko-budzetu-parvaldiba-jeb-ka-padarit-kaiminu-par-politiki>
- Thorarensen B. (2011). Constitutional reform process in Iceland. Involving the people into process. Izgūts no <https://www.uio.no/english/research/interfaculty-research-areas/democracy/news-and-events/events/seminars/2011/papers-roma-2011/Rome-Thorarensen.pdf>
- Citizens Initiative (2017). European Online Campaigning Platforms: A Comparative Overview.
- Geske A., Grīnfelds A. (2006). Izglītības pētniecība. LU Akadēmiskais apgāds
- Grier Alan D. (2013). Crowdsourcing For Dummies. John Wiley & Sons

Pielikumi

1. pielikums

Intervijas transkripts

Informanta vārds, uzvārds, nodarbošanās: **Jānis Erts, ManaBalss.lv dibinātājs un mārketinga eksperts.**

Dziļās intervijas norises vieta: **Rīga, Senču iela 4**

Dziļās intervijas norises laiks: **26.04.2015. plkst. 15:00**

Dziļās intervijas norises ilgums: **20 minūtes 11 sekundes**

Transkripcija:

Intervētājs (I): **Gustavs Ērglis**

Respondents (R): **Jānis Erts**

I: Labdien, Esmu trešā kursa students Gustavs Ērglis un rakstu savu bakalauru darbu par Pilsoņu likumdošanas digitālās platformas ManaBalss.lv izvērtējumu. Darba galvenais mērķis ir saprast to, vai ir sasniegts un realizēts platformas mērķis. Pirms mēs sākam ar konkrētiem jautājumiem, lūdzu nosauciet savu vārdu, uzvārdu un nodarbošanos.

R: Sveiks, Gustav. Mani sauc Jānis Erts un es esmu ManaBalss.lv līdzdibinātājs un mārketinga eksperts.

I: Kāda bija Jūsu motivācija dibināt ManaBalss.lv?

R: Es tajā laikā strādāju reklāmas nozarē, arī šajā nozarē ir šis stereotips, ka cilvēki ir pārāk kūtri un tie nekur, nekad neiesaistīsies un apgalvos, ka viss ir slikti. Gribējās pierādīt, ka politiskajos procesos sabiedrība, pirmkārt, daudz vairāk iesaistīsies un līdzdarbosies, ja tiks sniegts atvieglināts līdzdalības mehānisms. Otrkārt, pierādīt to, ka sabiedrība spēj definēt un paust savas idejas, lai gan jāatzīst, ka sabiedrība nav spējīga definēt ideju juridiskajā valodā un normatīvajos aktos, jo tur ir nepieciešamas specifiskas zināšanas un nav nepieciešamība to katram pārzināt. Būtībā, daļējs spīts pierādīt to, ka sabiedrība nav tik dumja un tik kusla kā par viņu domā lēmumu pieņēmēji.

I: Vai politiskā situācija kaut kādā veidā ietekmēja Jūsu lēmumu dibināt šo platformu?

R: Jā, ietekmēja, pirmais iemesls bija spīts pret lēmumu pieņēmēju daļēju vienaldzību. Otrs iemesls, pie tā, ka demokrātija mums ir salīdzinoši jauna un nav kvalitatīvas organizācijas, kura pārstāvētu sabiedrības viedokli un intereses, vajadzēja radīt mehānismu, kurš attiecīgi veidotu lielāku plūsmu ar idejām, aiz kurām ir nevis atsevišķi cilvēki, bet liela daļa sabiedrības un kuru, tādēļ lēmumu pieņēmēji nedrīkst ignorēt. Trešais iemesls – Oligarhu kapusvētki.

I: Vai sastapāties ar kādām grūtībām veidojot platformu?

R: Pirmā grūtība bija laiks, kurš tika atvēlēts, lai precizētu reālo risinājumu, ilgs laiks paiet, jo bieži vien institūciju ekspertu piegājiens ir, ka viņi tikai klausās, nevis palīdz formulēt, kā ideju attīstīt. Piemēram, nepietiks tikai ar divām līdz trijām diskusijām, būs nepieciešamas vismaz divdesmit, jo pirmās piecas līdz desmit diskusijas tu malies un mēģini spiest laukā idejas, kā varētu attīstīt manu ideju un tikai pēc tam eksperti tev palīdz noformulēt tavu ideju. Otrā lieta bija lielās bailes no deputātu puses, it īpaši no tiem deputātiem, kuri bija jau gados, jo “kas tad notiks, ja sabiedrība varēs tā vienkārši likt un paust savas idejas”, likās, ka deputāti neatbalstīs šādas idejas ieviešanu, jo bija liela neuzticēšanās. Neuzticēšanās abos virzienos, gan deputātiem uz sabiedrību, gan sabiedrībai uz deputātiem.

I: Pēc Jūsu domām, vai ManaBalss.lv palīdz Saeimas darbībai? Ja tā, tad kādā veidā?

R: Platforma vislabāk palīdz mainīt domāšanas veidu. Ja iepriekš deputātiem bija ļoti grūti runāt ar sabiedrību, kā arī viņi izvairījās to darīt. Deputāti vienkārši ignorēja tevi, ja tu neesi attiecīgajā jomā, piemēram, finanšu pārstāvis. Tad tagad ir tas, ka, līdz ar platformas ienākšanu Latvijā, deputātiem ir mainījies domāšanas veids, tie saprot, ka ir jādiskutē par sabiedrības uzliktajām idejām. Respektīvi tev ir jāatbild un tev ir jāpārstāv sabiedrības idejas. Platformā ir vairākas lietas, kuras ir nepieciešams mainīt, taču platformas pamatbūtība ir instruments, kurš stimulē paradumu maiņu, kādā veidā notiek komunikācija starp sabiedrību un lēmumu pieņēmējiem.

I: Ar kādu mērķi tika dibināta ManaBalss.lv platforma?

R: ManaBalss.lv platforma tika dibināta ar tādu mērķi, ka mēs sniedzam Latvijas sabiedrībai rīku ar kuru veicināt līdzdarbošanos demokrātiskajos procesos. Mēs vēlējamies radīt tādu vidi, kura būtu pozitīva tiem iedzīvotājiem, kuri vēlas sniegt un paust savas idejas, kā arī padarīt Latvijas valsti labāku.

I: Kā jums šķiet, vai ir sasniegts sākotnējais mērķis?

R: Jā, pirmkārt, ņemot vērā to, ka mēs pusgada laikā, kad mēs palaidām platformu, mūs pieminēja Baraks Obama savā prezentācijā un izcēla mūs kā vienus no izcilākajiem atvērtās demokrātijas sasniegumiem pasaulē, kā arī Eiropas Komisija iepazīstināja pārejās ES dalībvalstis ar veiksmīgo ManaBalss.lv projektu. Otrkārt, mēs pierādījām lēmumu pieņēmējiem to, ka sabiedrība spēj nākt gan klajā ar savām idejām, gan arī tās paust. Treškārt, mēs esam devuši Latvijas sabiedrībai mehānismu, lai veicinātu līdzdarbošanos demokrātiskajos procesos, kurš arī reāli funkcionē.

I: Vai ManaBalss.lv pastāvēšana palīdz mobilizēt sabiedrību un veicina lielāku līdzdalību?

R: Jā. Noteikti. ManaBalss.lv veicina šos procesus.

I: Vai šāda platforma veido sabiedrību ziņošāku? Kādēļ?

R: Zinošāku, grūti teikt, taču noteikti platforma veicina kritisko domāšanu. Būt par pilsoni būtībā nozīmē praktizēties, ieņemt konkrētu viedokli un pastāvēt par kaut ko, tas nav par ko, ka visiem ir jāatbalsta tikai viena ideja. Ja personai ir jāiestājas par kādu iniciatīvu un persona šo iniciatīvu aizstāv, pirmkārt, persona definē savu viedokli, otrkārt, persona jau, savā prātā, ir jau iesaistījies kaut kādos procesos, treškārt, iesaistīt vēl kādu citu, lai atbalsta konkrēto iniciatīvu. Būtībā tā ir pilsoņu pienākumu praktizēšana.

I: Vai var uzskatīt, ka ManaBalss.lv ir visefektīvākais rīks kā veicināt pilsoņu līdzdalību digitālajā vidē?

R: Jā, tā var uzskatīt, jo pašlaik ManaBalss.lv platformai nav konkurences, sākumā bija līdzīga platforma, taču šai platformai nebija gan zīmols, jo zīmolam ir ļoti liela nozīme, piemēram, uzticēšanās, gan arī nebija tik laba funkcionalitāte, tādēļ arī cilvēki joprojām lieto ManaBalss.lv platformu, un tādēļ var uzskatīt, ka ManaBalss.lv šajā jomā ir vislabākā platforma. ManaBalss.lv ir tikai viens no elementiem, kurš palielina pilsoniskās praktizēšanas frekvenci, šādiem elementiem Latvijā būtu jābūt daudz, daudz vairāk. Pašlaik kā visefektīvākais rīks, jā, taču būtu nepieciešamiem vēl papildus rīkiem, jo tikai ar ManaBalss.lv platformu ir par maz.

I: Jūsprāt, kādēļ ManaBalss.lv kļuva par vienu no visveiksmīgākajām šāda veida platformām?

R: Tādēļ, ka mēs ieguldījām laiku un resursus domāšanā pirms platformas darbības. Fundamentālā problēma visiem citiem ir tas, ka parasti tu tikai pie sevis izdomā un to mēģini realizēt. Mēs deviņus līdz desmit mēnešus gatavojāmies, lai palaistu platformu, divus no šiem mēnešiem, mēs veltījām tikai platformas programmēšanai, septiņus līdz astoņus mēnešus mēs veltījām tīri strādāšanai, lai saprastu to, kam tur īsti ir jābūt. Tas viss sākās ar to, ka varbūt uztaisām elektronisko referendumu sistēmu, taču tad mēs sapratām, ka tas būs par sarežģītu, jo referendums ir nepieciešams būt gatavots jau tā, lai tas ir likumprojekts, tas beigu beigās tiks noraidīts ne jau idejas dēļ, bet gan sagataves dēļ, uz neviena cilvēka nedrīkst uzlikt tādu pienākumu, ka viņam ir nepieciešams sagatavot visu likumisko redakciju referendumam. Beigās nonācām pie tā, ka ir jāveido iniciatīvu platforma. Trešā lieta ir tā, ka mēs trīs mēnešus veltījām tikai plānošanas darbiem, rīks jau bija gatavs, taču trīs mēnešus tas netika palaists, lai saprastu, kādā veidolā, ar kādiem soļiem, ar kādu uzticamību platformu palaist, lai tā pildītu savas funkcijas. Respektīvi, kad tu plāno lietas, tev šīs lietas jāplāno divus līdz trīs gadus uz priekšu, lielāka daļa tam nepieiet klāt ar pietiekošu atbildību. Mēs gatavojāmies, tādēļ uzskatu, ka tas bija iemesls, kādēļ platformai izdevās kļūt veiksmīgai.

I: Pēc Jūsu domām, vai ManaBalss.lv ir arī kādas nepilnības?

R: Es uzskatu, ka tādu ir daudz. Viens ir tas, ka platformai vajadzētu tehnoloģiski attīstīties, lai vēl vairāk atvieglotu sabiedrības iesaisti ManaBalss.lv platformā. Otrkārt, idejas modernizēšana, būtu nepieciešams risinājumam, jo bieži vien ir tādi gadījumi, kad, savācot parakstus un ejot pie komisijas, pats autors jau vēlē mainīt iniciatīvas ideju, būtu jābūt redakcijas piedāvājumam. Treškārt, tam īstenībā būtu jābūt veidotam kopā ar medijiem. Konkrēti tas, lai mediji vairāk iesaistās platformas atbalstīšanā, piemēram, kad tiek pausta ideja par kādu iniciatīvu, mediji palīdz ideju izdiskutēt, kā arī veic uzlabojumus. Pašlaik ir sava veida atbalsts no medijiem, taču tās nav pastāvīgi, tam būtu jānotiek visu laiku, nevar paredzēt, kad mediji rakstīs par kādu iniciatīvu savos portālos, tādēļ būtu daudz labāk, ja tas notiktu visu laiku.

I: Kā varētu panākt to, ka lēmumu pieņēmēji vairāk ieklausās sabiedrības viedokļos?

R: Sabiedrībai vajadzētu mazāk klaigāt. Ja tu pats pastrādā un definē ideju, neizplūsti, tev nav nepieciešams piedāvāt visus iespējamus risinājumus. Bet ja tu definē to, ko ir nepieciešams sasniegt un pamatprincipus, kurus ir nepieciešams sasniegt, argumentē to visu, neizplūstot pārāk gari, tieši tā pat kā ManaBalss.lv platformā – iniciatīvas ir skaidri definētas. Jo vienkāršāk un skaidrāk tu definēsi savu ideju, jo vienkāršāka un skaidrāka ir iespējama diskusija. Ja tu esi skaidri definējis savu ideju, tad arī politiķim būs vienkāršāk atbildēt. Visproduktīvākais ceļš uz priekšu ir strupceļa definēšana, ja tu politiķim skaidri nodefinē to, kur viņam skaidri ir jāpasaka “jā” vai “nē”, tad ir vienkārši ideāli. Problemātika ir tā, ka cilvēki vienkārši izplūst kaut kādās savās prasībās, viņu izplūdums ir tāds, ka lēmumu pieņēmēji nevar atbildēt “jā” vai “nē” un tādējādi mēs nonākam pie tā, ka lēmumu pieņēmēji bieži neieklausās sabiedrības viedokļos.

I: Paldies par Jūsu veltīto laiku un atbildēm.

Bakalaura darbs „Pilsoņu likumdošanas digitālās platformas ManaBalss.lv izvērtējums”
izstrādāts LU Sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie
informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Darba apjoms (no ievada līdz secinājumiem ieskaitot) ir 100 268 rakstzīmes (ieskaitot
intervālus, bet neieskaitot zemsvītras atsaucis).

Autors: _____ Gustavs Ērglis

(paraksts)

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Vadītāja: asociētā profesore Dr.sc.pol. Iveta Reinholde _____

(paraksts)

15.05.2018.

Recenzents: asociētais profesors Dr.sc.pol. Ivars Ijabs _____

(paraksts)

Darbs iesniegts Politikas zinātnes nodaļā 17.05.2018.

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe Inga Poļaka _____

(paraksts)

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

prot. Nr. _____

Komisijas sekretāre: _____

(paraksts)